

C.E.POTHAST-GIMBERG

*Midden in de
winternacht*

EEN BUNDEL KERSTVERTELLINGEN VOOR DE JEUGD

MIDDEN IN DE WINTERNACHT

Illustraties en stofomslag van J. Prins

C. E. POTHAST-GIMBERG

MIDDEN IN DE WINTERNACHT

Een bundel Kerstvertellingen voor de jeugd

UITGEVERIJ PLOEGSMA — AMSTERDAM C.
MCMLI

INHOUD

	Blz.
*) Het gouden hartje	7
*) Een koning in strooi	17
***) Het kerstwonder	24
*) Een zuiver geweten?	37
*) De Bambino van Ara-Coeli	50
***) De midwinterhoorn	59
***) De brandende fakkel	66
***) De klokken van Meester IJsbrand	80
***) Een ster was zijn geleide	94
***) Heer, wie zijn wij?	99
*) Laat ons dan in 't duister heldere lichtjes zijn	107
*) voor kinderen	
***) voor de oudere jeugd	

HET GOUDEN HARTJE

„**H**artelijk geluk met je verjaardag, kind, en hier heb je een klein presentje. Pas er goed op.”

„Hartelijk geluk met je verjaardag, kind, en hier heb je een groot presentje. Pas er goed op.”

Dat waren de verjaarswensen geweest van grootmoeder en van vader en moeder. Ze klonken bijna hetzelfde en ze gingen allebei vergezeld van een cadeau, waarmee Femke dol-gelukkig was.

Femke heette naar grootmoeder, Femia, en nu gaf grootmoeder haar op haar tiende verjaardag een ouderwets, gouden médaljonnetje in de vorm van een hartje. Het kon open ook en dan zaten er piepkleine portretjes in van vader en moeder. Ze had

het vaak bewonderd en even in de handen genomen om het aan alle kanten te bekijken en dan zei grootmoeder:

„Later krijg je het, als je groot genoeg bent om er goed op te passen.”

Nu, op haar verjaardag, nu mocht ze het hebben, en dragen ook nog vandaag, omdat het feest was.

Van vader en moeder kwam het andere, heerlijke cadeau; een klein, wit hondje, een Keesje.

„Je moet er goed op passen,” dat zeiden ze alle drie: vader, moeder en grootmoe. „Je bent nu al tien jaar.”

Van Jan-Jaap, haar broertje, kreeg ze een drinkbakje en een etensbakje „voor de hond”.

't Stond erop, in gele letters op het bruine aardewerk. O, ze zou er vast en zeker goed op passen, op beide geschenken: het médaljon keurig in het doosje bewaren tussen zijn rose watten en het hondje goed verzorgen. Trouw met hem uitgaan en altijd vers drinkwater geven. — O, ze zou —!

't Ging dan ook heel goed in het begin. Het médaljon lag veilig op zijn kussentje, want na het feest had ze het nog niet weer gedragen en het hondje kwam niets te kort.

Fem stond er zelfs een half uur eerder voor op en dat was wat voor die langslaapster. Ze vond het niets erg om uit het warme bed te komen, nu de maand November zacht en mild bleef. Maar toen de gure dagen aanbraken, toen werd het moeilijker. Toen was het zo behaaglijk onder de dekens; ze trok ze haast vanzelf nog wat hoger op als de regen de ruiten striemde. En al jankte Keesje, eerst zachtjes en dan al dringender, dat hij uit moest, Femke hoorde het niet, of deed maar zo.

Moeder riep haar dan natuurlijk en dan moest ze wel. Maar soms was ze zo laat, dat ze eigenlijk geen tijd meer had voor het kleine dier. Dan trok ze het ze hard voort aan zijn riempje, dat het er van jankte.

Jan-Jaap liet Keesje nu al dikwijls uit.

„Nou, mij best hoor,” dacht Femke dan. Maar vader vond het niet best. En helemaal niet, toen het drinkbakje niet meer schoongemaakt werd en Jan-Jaap dat ook maar ging doen.

„Je zou er goed op passen,” zei vader. „Maar je deed het

niet, daarom moet het hondje nu maar van Jan-Jaap zijn, die zorgt er wel voor."

„O, vader." Femke schrok ervan, want ze hield echt wel van het hondje. Dat was ook niet moeilijk, zo'n leuk speels wolletje. Maar wel moeilijk was het, om er goed voor te zijn. Om het op tijd uit te laten en zijn eten en drinken te geven.

En vreemd: nu ze het niet meer mocht, nu wou ze het juist wel weer, maar nu deed Jan-Jaap het.

Toch kreeg ze nog een kansje, toen Jan-Jaap ziek werd en een paar dagen in bed moest blijven. Toen moest Femke het weer doen.

„Gelukkig," dacht ze eerst en deed haar best. Het kleine dier ging ook weer een beetje meer van haar houden. Maar na een paar dagen was het al mis. Ze kon haast niet uit dat warme bed komen en Keesje jankte klagelijk.

„Koest! Naar beest!"

Nou moest ze er wel uit, anders hoorden vader en moeder het. En daar riep Jan-Jaap al.

Wacht, nou wist ze er wat op.

Vlug schoot ze in haar pantoffels, nam het hondje uit de mand en zette het op de stoep.

„Nu kon hij het best zelf vinden. Hij was al zo gewend en bekend in de straat en zij kon lekkertjes nog een beetje bijwarmen in bed.

Maar ze lag nog niet, of ze hoorde iemand gillen en er knarsten autoremmen. Nog eens dat gillen, of was het janken? — Ze vloog naar het raam.

Daar stond een auto bij de voordeur, daar omheen een paar mensen en vader praatte in de gang.

Jan-Jaap schreeuwde en wat was dat akelige kermen? Deed Keesje dat?

Ze durfde niet naar de gang, bevend stond ze bij de deur, de knop in de hand. Daar reed de auto weg en Jan-Jaap schreide.

Nog even wachtte ze, dan liep ze op blote voeten naar de huiskamer.

Daar stond vader, aangekleed om uit te gaan, met het hondje in zijn armen. Het dier jankte zachtjes. Femke durfde nauwelijks kijken, maar o, wat hingen die voorpootjes er akelig bij . . .

Jan-Jaap was uit zijn bed gekomen en schreide maar, tegen de tafel aangeleund.

En zei er nu iemand iets! Ze waren alle drie bezig met het arme beestje. Ze keken niet eens naar haar. Ze durfde niet dichterbij komen.

„Ga nu maar gauw,” drong moeder aan.

„Dat kleine stakkerdje.”

Toen was vader ineens weg en nu pas zag Femke overal bloedvlekken, op het zeil, op het kleed, op de tafel, overal lagen ze.

„Moeder,” fluisterde ze; maar moeder troostte Jan-Jaap en bracht hem weer naar bed.

Ze voelde hoe haar mond droog en strak werd en hoe haar lippen beefden.

„Moeder!” riep ze en 't klonk raar schor.

Moeder keek alleen even om en Jan-Jaap schreeuwde:

„Ellendig kind!”

Toen stond ze alleen in de kamer. De klok wees al half negen. Wat moest ze nou?! Ze kwam vast niet meer op tijd: ze moest om kwart voor negen binnen zijn. Radeloos propte ze een reepje brood van haar bordje in de mond, toen rende ze naar haar kamertje, schoot in de kleren, en vond, gelukkig, de schooldeur nog niet gesloten.

Maar die dag ging alles verkeerd: Ze kende haar huiswerk niet, wist niet wat er gevraagd werd, toen ze ineens een beurt met lezen kreeg. Ze kon er immers haar hoofd ook niet bijhouden, want wat was er verder met Keesje gebeurd? Waar had vader hem heengebracht, het hondje zou toch niet . . . en toen

vielen er op haar dictée ook nog grote warme droppels, die het schrift vlekkelig en vuil maakten.

En nog was de narigheid niet voorbij, al leek alles om vier uur, toen ze thuis kwam, een beetje beter. Keesje lag met twee stijf in gips verpakte voorpootjes in zijn mandje. Hij piepte nog wel eventjes angstig zo nu en dan, maar hij at toch zijn bakje pap helemaal leeg.

Fem zat bij hem geknield, toen hij nog eens de rand schoon likte.

„Moeder, hij eet,” zei ze. Ze haalde het zachte kussentje uit haar poppenwieg en heel voorzichtig schoof ze dat onder de kop van Keesje.

„Hij eet, moeder,” zei ze nog een keer en duwde haar hoofd tegen moeders schouder.

Moeder streek haar zachtjes over het haar en toen trok ze haar dochttertje als een klein meisje op schoot.

„Dat is wel heel erg met Keesje, Fem.”

Fem knikte alleen maar en veegde haar tranen af aan moeders mouw.

„Het arme, kleine ding had wel dood kunnen zijn,” ging moeder voort. „Een dier is weerloos, het kan niets zeggen, zich zelf niet helpen. Niet zelf naar buiten gaan, geen deur openmaken. En van het verkeer begrijpt het niets. En jij liet het in de steek . . .”

„Zou Kees nou — dood — gaan, moeder?”

Femke kon dat vreeslijke woord bijna niet uitspreken.

„We zullen het allerbeste hopen. De veearts heeft de pootjes zo goed mogelijk in gips gezet. Het diertje zal wel veel pijn hebben. En nu moet het met alles geholpen worden. Want staan kan hij de eerste dagen niet.”

„O, ik zal alles voor hem doen, heus alles.”

„Daar reken ik op, Femke,” zei moeder ernstig en verder zweeg ze gelukkig.

Nog even bleef het kind op moeders schoot zitten. O, het was wel heel ernstig met het hondje, maar ze mocht nog wat goed maken. Ze kon nog helpen. Ze wou wel alles doen, meteen beginnen. Het diertje in de armen nemen en er mee heen en weer lopen. Maar dat vond moeder niet goed, natuurlijk niet.

„Straks mag je hem even mee naar buiten nemen,” beloofde ze.

Maar Femke was zo berouwvol en opgelucht tegelijk, dat ze wat doen moest. Ze moest nu meteen haar goeie wil tonen, laten zien, dat ze werkelijk haar best zou doen.

Wat kon ze nou? O, wacht, zo vaak bromde moeder over de rommel in haar kastje. Dat zou ze eens keurig opruimen.

Ze begon vol moed en vak voor vak werd werkelijk netjes. Nu de laatjes nog. In het ene bewaarde ze haar kleine snuisterijen: een zilveren stoofje -- piepklein, een beeldig zakkammetje met glinsterende steentjes in de rand, een vulpotlood aan een roodzijden koordje, een klein beertje, van hout, dat vader eens had meegebracht uit Zwitserland en ook het doosje met grootmoe's médaljon.

Ze bekeek haar schatten een voor een, maar toen ze het doosje opendeed . . . Nee, dat kon toch niet, ze draaide het om en om, pakte telkens weer de rose watten eruit. Maar o, het kostbare gouden hangertje was weg.

Versuft bleef ze even met het lege doosje in de handen op de grond zitten. Dan begon ze koortsachtig te zoeken. Ze had zoveel rommel overhoop gehaald, daar lag het natuurlijk nog tussen, al begreep ze eigenlijk zelf niet, hoe dat kon, want het doosje was toch niet open en niet uit de la geweest.

Weer pakte ze haar hele kastje uit, angstig en gejaagd, maar geen médaljon glinsterde haar tegen.

En daar riep moeder:

„Femke, neem Keesje even mee naar buiten. Zet hem voorzichtig neer in het plantsoentje aan de overkant.”

Ze stond op en liet zich meteen weer op de vloer zakken, ze moest immers eerst nog zoeken . . .

In eens voelde ze een stomp: Jan-Jaap was zijn bed uitgekomen. „Vooruit dan! Dierenbeul!” Ja, dat zei Jan-Jaap.

Ze kwam overeind en liep naar de huiskamer, in de deur bleef ze staan en keek met grote ogen naar moeder, die verwonderd haar naaiwerk neerlegde.

Wat was er met haar dochtertje? Trok ze het zich zo erg aan van het hondje?

„Femke?”

En toen klonk het toonloos:

„Het doosje is leeg. Het doosje van grootmoeder.”

Doodstil bleef het even in de kamer, even maar, want vader kwam binnen en zei ernstig:

„Dat dacht ik wel: Femke is haar gouden hartje kwijt.”

Niemand sprak meer over het médaljon, dat niet werd teruggevonden.

„Toch moet je blijven zoeken naar je gouden hartje,” zei vader nog een keer. En dat klonk net, of vader er wat mee bedoelde . . . ze moest er telkens aan denken in de komende dagen, die naar Kerstmis voerden. Sint-Nicolaas vierden ze bij Femke thuis nooit, wel Kerstmis. Grootvader, moeders vader, was een Engelsman. In moeders jeugd werd ook het Kerstfeest gevierd, op Engelse wijze: ernstig en vrolijk tegelijk. En moeder had die traditie in haar eigen huis voortgezet.

De voorbereiding tot dat Kerstfeest en vooral tot het kerstmaal gaf aan de maand December al heel in het begin een feestelijke kleur. Dan maakte moeder vast de plumpudding, de echte Engelse kerstpudding, klaar en volgens oude gewoonte stopte moeder daarin een paar kleine, zilveren speelgoedjes, van die figuurtjes, die aan een ouderwetse bedelarmband hangen. Het leuke stoofje had Femke het vorig jaar in haar portie pudding gevonden. „Charms” heten die in het Engels.

Zou moeder dat dit jaar ook doen? Femke wist het niet, want ze kon niet helpen deze keer. Ze moest voor het hondje zorgen.

„Keesje heeft door jouw schuld een ongeluk gekregen, nu moet jij alleen hem beter maken,” vond vader. Dat wou ze zelf ook het liefst en als ze dan het hondje voorzichtig oppakte en uitliet, en er vroeg voor opstond, schoten haar soms ineens vaders woorden in de gedachte:

„Je moet blijven zoeken naar je gouden hartje.” Het was net, of ze langzamerhand begon te begrijpen, dat vader daarmee niet alleen het sieraad bedoelde. Ook leek het wel, of het niet meer zo moeilijk was, vroeg uit het warme bed te stappen en 's avonds uit de behaaglijke kamer in de kou naar buiten te moeten. Vooral niet, nu het hondje vaak al met zijn staartje kwispelde als ze eraan kwam en alweer op zijn pootjes staan en een beetje lopen kon. Met Kerstmis was het weer helemaal beter zelfs.

„Nu is Keesje van jullie samen,” besliste vader. „En neem nu maar om beurten „de week” om hem te verzorgen, dan komt er ook geen gekibbel.”

Alles zou weer goed geweest zijn, als het médaljon maar teruggevonden was. Vooral nu grootmoe kwam Kerstmis vieren, zoals altijd.

Kerstfeest was toch het heerlijkste feest van het jaar! Het huis rook feestelijk naar dennegroen en een grote boom glinsterde en geurde in een hoek van de kamer.

Femke en Jan-Jaap hadden hem samen van de markt gehaald, een heel grote, en met vader versierd. Een vrolijk Keesje met gezonde pootjes holde achter een zilveren bal aan. O, het was allemaal weer vertrouwd! „Het ruikt in huis naar Kerstmis!”, zei Jan-Jaap en zo was het ook.

Ze maakten met vader weer nieuwe kaarsenhouders op de feesttafel van berkenblokjes en een takje groen en Femke mocht moeder helpen dekken.

Eerbiedig zette ze midden op het glanzende tafellaken de grote kerstkaars. Die zou straks het eerst branden en het symbool zijn van het grote Licht, dat eenmaal lang geleden op deze gedenkdag werd ontstoken in een armoedige stal, toen het kindeke geboren werd, het kindeke met het gouden hartje . . .

„Femke,” zei moeder. Ze kleurde.

Zou moeder gemerkt hebben, dat ze ineens aan het gouden hartje moest denken?

Wat later zaten ze allen om de tafel: grootmoe, vader, moeder, Jan-Jaap en zij. De kerstboom brandde, maar het Christuslicht midden op de tafel wachtte nog op de hand, die dat ontsteken mocht. Die hand zou van een der beide kinderen zijn. Zo was het elk jaar geweest.

„Femke,” zei vader.

Hij moest het herhalen, want het meisje staaarde met dromerige ogen in de glinstering van de kerstboomkaarsjes.

Ze toefde ver weg bij een armzalige kribbe, waar het stro aan alle kanten uitstak en waarin het Kindeke Jezus terneer lag.

Het Kindeke met het gouden hartje. De dieren, de os en de ezel keken met vochtige ogen toe. Ze behoorden bij die kleine kribbe en bij dat Kind, dat hun weerloosheid begreep en zeker goed voor hen zou zijn . . .

„Femke!”

„Ja, vader,” antwoordde ze gedwee en begreep nog niet, dat zij de kaars van het Kindeke mocht aansteken.

Toen het tot haar doordrong, streek ze met bevende hand een lucifer aan en zette het vlammetje op de kerstkaars.

Ze voelde zich warm en gelukkig, omdat ze ineens beseftte, wat vader bedoeld had met het zoeken naar het gouden hartje.”

Ze bukte zich en nam Keesje, die aan haar schoenveter knaagde, op schoot. Daar nestelde hij zich stil en tevreden, terwijl het vrouwtje luisterde naar vaders ernstige stem:

„Nu mogen wij op deze Kerstdag allemaal ons kleine licht

aansteken aan het grote licht van Christus. En daarbij denken we aan die armoedige stal, waarin dat Licht geboren werd, dat kleine Licht, dat een vlam van Liefde over de wereld wil laten schijnen.

Liefde voor onze medemens, liefde voor de dieren, die van ons afhankelijk zijn.”

Vaders ogen rustten even op het gebogen hoofd van zijn dochtertje, hij zag de glans van de kaarsenschijn over haar blonde haar en toen vouwde hij de handen en bad:

„Heer, op deze heilige Kerstavond vragen wij van U, dat in onze harten iets mag gaan ontgloeien van het brandende licht der Liefde. Geef ons de moed om trouw te blijven zoeken naar het Gouden Hart, dat Gij in deze wereld voor ons achterliet, amen.”

Stil ontstaken ze toen allen hun kerstlichtje aan de kerstkaars, Moeder hielp Femke, want het was haar of ze niet goed zien kon en moeder hield daarna nog even haar hand vast.

Het kaarslicht voor haar ogen brak in een mist van tranen.

Ze genoten van moeders feestmaal en Jan-Jaap bracht de plumpudding binnen, die hoog opvlamde aan alle kanten.

Ze kregen ieder een groot stuk op hun bord, waarvan ze heel voorzichtig aten, want ze kenden moeders verrassingen en toen ineens proefde Femke een stukje metaal op haar tong.

Ze legde het voorzichtig op haar bordje en voor haar gelukkige ogen glansde daar in het kaarsenlicht: het kleine gouden hart.

EEN KONING IN STROOI

Het schip van het hoge, oude kerkgebouw werd spaarzaam verlicht door een enkele kaarsenkroon. In de schemering van de zijbeuken speelde een matte glans om een zware, koperen luchter. Tal van kaarsen, in houders van ruw berkenhout, beschenen het brede podium onder de preekstoel: Kerstspel in de oude kerk.

Daar zat Maria in een wijde, blauwe mantel, het hoofd teder gebogen over een schamele kribbe.

Een ruige, goedge Jozef stond achter haar en tuurde dromerig in een kaarsvlam.

Een paar herders knielden bij de kribbe, één leunde op zijn staf.

En terwijl de zachte tonen van een fluit aanzweefden over de luisterende mensenhoofden, naderden door het middenpad van de kerk, tussen de hoge gebeeldhouwde banken door, plechtig en langzaam de drie Wijzen uit het Oosten.

d'Heylighe drie Koon'gen uyt soo verren landt,
Sij sochten onsen Heerhe met offerhandt,

Han was de laatste koning. Met hoog opgericht hoofd droeg hij zijn geschenk in goud voor zich uit. Zijn purperen mantel hing in rijke plooiën van zijn schouders; hij wist, dat zijn kroon vorstelijk stond boven zijn keurig geknipt haar.

„Hm,” dacht hij tevreden: „Dat heb ik tenminste doorgezet.”

Moeder vond het nog niet nodig, dat hij al naar de kapper ging.

Maar of het voor een koning niet heel wat anders was!

Hij moest zich vanavond al genoeg schamen over zijn versleten en gestopt ondergoed.

Moest je die anderen zien! Hij alleen droeg nog van die ouderwetse rommel, net een klein kind, met eigegebreide borstrokjes . . . Hij was toch al veertien . . .

Kribbig, maar eigenlijk beschaamd, haalde hij bijna onmerkbaar de schouders op. „Moeder ook altijd.”

En terwijl hij daar statig voortschreed tussen de kerkgangers, flitste hem even een beeld van hun sobere huiskamer voor ogen:

Moeder aan tafel, ijverig naaiend, of breiend. Vader, die al maanden ziek was, in een ruststoel vlak bij haar, terwijl hij stil vergenoegd de vlugge beweging van haar handen volgde . . . Kom, hij moest opletten, want de drie koningen waren bij de brede trap van het podium gekomen. Terwijl Han met een vorstelijk gebaar zijn zijden mantel vaster om zich heen sloeg, om niet te struikelen, was er nog even een verwondering in hem om vaders tevreden gezicht: hij was toch al zolang ziek en zag

nooit anders dan alleen maar de meubels om zich heen . . .

Langzaam en afgemeten zette hij zijn voet op de eerste tree, even glinsterde de gesp op zijn fluwelen schoen . . .

Hij voelde de zware zijde als een streling over zijn armen.

Heel wat behaaglijker dan het gekriebel van zijn grove trui.

— Se offerden ootmoedelijck: Myrrh', Wierook ende Goudt t'Eeren van dat Kinde, dat alle dingh behoudt. —

De beide andere koningen bogen zich; een van hen stootte onhandig tegen de kribbe.

Toen was het zijn beurt, maar voor Han zich, bewust van zijn waardigheid, op zijn knieën liet zakken, wist hij ineens, hoe rustig hij zelf het vond, als hij opkeek van zijn huiswerk en aan de overkant van de tafel moeders bezige handen zag.

En in een vage verwondering om dit plotseling begrijpen, legde hij eerbiedig zijn goud aan het voeteneind van de kribbe.

Meteen richtte hij weer trots het hoofd op. Hij wou het er keurig afbrengen: koninklijk.

Fier keek hij om zich heen, nadat hij weer opgestaan was. Maar een ogenblik raakte hij verward, toen zijn ogen de ogen van de predikant ontmoetten. Waarom keek dominee hem aan?

Och kom, verbeelding. Han wierp zijn mantel naar achteren en schreed langzaam naar zijn plaats bij de kribbe.

Een kleine herdersjongen deed verlegen een stap naar voren: 't was Robbie, zijn broertje.

„Kom jô, loop 's wat flinker!” dacht Han en ging zelf nog rechter staan.

„Als hij nou maar goed zingt!”

In een plotselinge onrust sloeg Han zijn ogen neer. Het orgel zette zachtjes het voorspel in van het kerstliedje, dat Rob met zijn hoge stem zingen moest. Langzaam aanzwellend ruisten de orgeltonen boven de doodstille kerkangers.

Hans ene schouder zakte, zijn stramme rug ontspande zich en zijn hoofd neeg wat naar voren tot luisteren.

Wat kon zo'n orgel zingen! Hoor, allemaal tonen door elkaar, lichte en donkere . . .

En daar . . . met een schok schoot Han recht, daar klonk een bevend kinderstemmetje . . .

„Rob! Rob toch!” dacht Han ongerust. „Toe jong, zing dan! Als hij nou maar niet bleef steken!” Hè gelukkig, het jongetje in zijn herderskiel liep langzaam naar de kribbe en de kinderstem won aldoor aan sterkte en vastheid.

— Er is een Kindeke geboren op d'aard. —

Han zelf vergat een ogenblik, dat hij moest invallen en met de andere spelers de regel nazingen. Hij kon zijn ogen niet van zijn broertje afhouden. Die stond daar op voorzichtige, blote voeten bij de kribbe en zong met warme wangen.

Jammer, dat moeder niet in de kerk was. Och, nou ja. Er moest toch iemand bij vader blijven. „Moeder blijft altijd thuis . . .” ging het even later weer door zijn hoofd.

„'t Kwam op de aarde, voor ons allegaar.”

Hoor, weer sliste de s van ons, omdat Robs snijtanden wisselden.

De koning voelde een brandende kleur naar zijn wangen opstijgen.

Hoe had hij Rob gisteren nog afgesnauwd:

„Geloof maar niet, dat je mooi zingen kunt, als je zo kinderachtig lispelt.”

't Hoorde immers juist bij die herdersjongen, die zijn ogen stralend en verlegen op de kribbe gericht hield!

Zijn vochtige lippen stonden een beetje van elkaar, zodat de lege plek van de snijtanden eventjes te zien kwam.

En nu ineens begreep Han, waarom moeder Rob over zijn haar had gestreken, die eerste keer, dat hij haar het liedje voorzong en zijn stem zo kinderlijk sliste.

„Voor ons allegaar,”

zong hij werktuigelijk mee.

Geboeid staarde hij intussen naar Rob, die heen en weer wiegde op de maat van het lied.

Het licht van de grote kaars bij de kribbe weerspiegelde in Robs ogen. Hij hief een hand op, zodat de wijde mouw terugviel en een magere jongensarm te voorschijn kwam.

Han wist niet waarom, maar hij moest een paar maal iets wegslikken, terwijl hij zijn hoofd afwendde.

„Er is een Kindeke geboren in 't strooi
't Lag in een kribbetje gedekt met hooi.”

Het Kindeke had helemaal geen ondergoed aan.

„Gedekt met hooi!”

zong het koortje.

Han bewoog alleen maar de lippen. Hij dacht, dat hij meezong, maar het brandde achter zijn ogen.

Een koning, gedekt met strooi.

Wat had de dominee toch ook weer verteld, toen ze met elkander het Kerstspel bespraken?

Het Kindje had geen andere kleren, dan wat versleten lappen. Zijn wieg was de oude voederbak van het vee.

En toch moesten de herders knielen voor Zijn kribbe en wisten de Wijzen uit het Oosten, dat Hij de Koning der Joden wezen zou.

Een Koning in een rijk van Liefde en Vrede.

Nu pas begon Han een beetje de zin van die woorden te begrijpen.

Weer drong de kinderstem op hem aan:

„'t Keek naar zijn Moeder en 't lachte zo snel” . . .

Het hoofd van de zanger deinde mee op de maat van de melodie en over het kinderlijk gezicht vloog een gelukkige glimlach, toen hij op zijn knieën neerviel.

Weer moest de koning zijn ogen afwenden.

Heel duidelijk zag hij moeders zorgelijke trekken, toen ze hem de vijftig cent voor de kapper gaf.

Rob was niet geknipt, want 't was immers nog niet nodig geweest!

Haast onhoorbaar zong de koning mee:

„En 't lachte zo snel.”

Toen was het hem, of hij zo maar midden onder het Kerstspel op zijn knieën moest vallen, want juichend en nu volkomen zeker, zong de kinderstem:

„'t Kende de liefde Zijns Moeders zo wel.”

Han was niet langer in de kerk, alleen het orgel zong achter zijn gedachten . . . hij stond voor zijn moeder, nadat hij was thuisgekomen van de kapper en hij hoorde, hoe ze vriendelijk tegen hem zei:

„Ja, 't is toch heus wel netter.”

Opeens zag hij, dat de beide andere Wijzen hun kroon afzetten. Als in een droom nam hij ook de zijne van het hoofd met een verlegen, houterig gebaar. Onbeholpen draaide hij hem om en om in zijn handen . . .

Mocht hij het Kindeke wel iets aanbieden?

Een herder stootte hem aan. Toen zette hij haastig zijn kroon bij de kribbe.

Een nederige, ootmoedige Wijze uit het Oosten boog diep voor de armzalige, houten voederbak. Hij wist, dat die leeg was, maar voor hem lag daar toch de Koning der Wereld . . .

Schoorvoetend liep hij mee in de kleine stoet, die na afloop van het spel zingend het kerkgebouw rondging.

't Liefst was hij meteen naar huis gerend, maar hij moest zich nog verkleeden.

„Dat was een goeie koning,” prees de oude dominee hem.

Hij wist niets te antwoorden, maar dat scheen dominee ook niet te verwachten.

Eindelijk kon hij naar huis met Rob aan de hand.

„Je hebt mooi gezongen,” zei hij ongewoon zacht tegen de jongen, die verwonderd luisterde.

En toen waren ze thuis in de huiskamer, waar moeder opkeek van haar werk. Een moeder als altijd, ijverig bezig, maar vol belangstelling.

Rob vertelde honderd uit, terwijl Han de woorden bijna niet uit zijn keel kon krijgen.

Wat later, toen hij naar bed ging, sloeg hij even zijn arm om moeders schouder, onhandig en verlegen.

Boven op zijn kamertje stak hij zijn kaars aan in de oude koperen kandelaar, die hij van zijn grootvader had gekregen.

Vanuit zijn bed bleef hij in de vlam liggen kijken, en weer werd het Kerstnis voor hem.

Weer speelde hij mee in het Kerstspel, maar nu niet meer als een Oosterse vorst, nu als een van al die duizenden over de hele wereld verspreid, die opgaan naar het Kerstfeest en die ineens iets van de Kerstboodschap begrijpen.

In dat kaarslicht keek een jongen, die een ogenblik iets besefte van het geduld van zijn vader, van de volhardende liefde van zijn moeder en van de boodschap, die een Kind in de kribbe, eeuwen geleden, doorgaf aan een verslagen wereld.

HET KERSTWONDER

Een verhaal uit de Graventijd

„**M**oet ge er nu waarlijk nog uit, Volkert?”

Ongerust keek Moeder Brechtje naar de vlammen van het open haardvuur, die zo wild oplaaiden en naar de oliepit, die bij elke windstoot door de schoorsteen walmend om zich heen lekte.

Er tikten felle hagelkorrels tegen de perkamenten ruitjes.

„En dan op Kerstavond. Zoudt ge wel weer thuis zijn voor de nachtmis?”

„Och moeder.” Volkert stond zijn handen boven het vuur te warmen, terwijl hij mistroostig in de vlammen keek.

„Ik zal immers wel moeten. Tot vandaag heeft Heer Ruprecht uitstel van de pacht gegeven. Maar gij weet, hoe slecht hij het opnam, toen ik er hem om vroeg. En die ongeluksmiddag . . .”

Hij stak zijn handen in zijn zakken en begon met grote stappen door het ruime vertrek heen en weer te lopen. De oude hoeve telde behalve de schuur één groot vertrek, waar aan de ene kant de mensen woonden rondom de stookplaat en aan de andere kant het vee stond te neuren en te ritselen in het hooi: twee koeien en een geit. Een paar kippen zaten in elkaar gedoken op stok.

Volkert bleef staan bij de Roodbonte en wreef haar tussen de horens. De koe hief traag de kop omhoog en streek langs Volkerts mouw.

„Och, Bonte,” zei hij en leunde tegen de paal, waaraan ze vastgebonden stond. En weer zag hij zich die middag op weg naar het kasteel. In zijn zak woog de zware beurs met de moeizaam bij elkaar gespaarde pacht. 't Was vinnig koud en de wind floot hem om de oren.

Zijn ene hand hield hij stevig op de geldbuidel, tenminste eerst. Ze hadden kalm gelopen. Wolf, zijn hond, en hij. Maar toen ze langs de Veenplas kwamen, die daar zo lokkend, glinsterend en stijfbevoren voor hen lag, waren ze glijdend en stoeiend over het ijs verder gegaan. Toen moest het gebeurd zijn, dat de beurs uit zijn zak gevallen was. Vlak bij het kasteel had hij het pas gemerkt. En weer voelde hij de radeloosheid van dat ogenblik. En toen dat vruchteloze zoeken tot aan de Vesper toe. Elke graspol had hij omgekeerd. Maar die bijt in het ijs . . . Hij wist het wel zeker, daar lagen de zuur verdiende geldstukken. Kon hij de burchtvrouwe maar te spreken krijgen! Zij was goed. Had hij haar niet dikwijls ontmoet, als ze met haar dochter, Aldegonde, en de oude stalknecht, Joris, de armen van het dorp ging bezoeken?

Ja, als hij het haar vertellen kon . . . Maar nimmer had hij haar alleen getroffen.

Zuchtend draaide hij zich om naar zijn oude moeder. Hij keek ernaar, hoe ze fijn, wit zand op de vloer rondom het stookgat uitstrooide in sierlijke krullen en figuren. Wat liep ze toch gebogen de laatste tijd. 't Leven werd zwaar voor haar. Na vaders dood konden ze samen maar met moeite rondkomen — en hoe ze de pacht nog bij elkaar kregen? Roger, de smid, had ook nog een paar kippen te goed voor het ploegijzer, dat zo nodig vernieuwd moest worden.

„Volkert,” onderbrak moeder ineens zijn gedachten. „Roger moet ook nog . . .”

„Stil maar, moeder. Ik dacht er zelf juist aan. Kom, ik zal maar gaan. Misschien wil Heer Ruprecht me nog een maand uitstel geven. Dan verhuur ik me als knecht en dan . . .” Maar hij geloofde er zelf niet aan.

„Wees voorzichtig onderweg,” waarschuwde de oude vrouw hem nog. „Om deze tijd is het daarbuiten niet pluis.”

„Kom moeder, die bijgelovigheid! Heeft broeder Gijsbertus

u al niet dikwijls gezegd, dat er geen geesten bestaan en dat niemand angst hoeft te kennen, die onze lieve Heer liefheeft?"

Maar de vrouw luisterde bekommerd naar de rukwinden, die om het huis heen gierden.

„Op Kerstavond langs de Veenplas. Zijt ge dan niet bang voor de geest van de klok? Men zegt . . .” ze praatte fluisterend, terwijl ze zich haastig bekruste, „dat er in de Kerstnacht klok-kengelui opklinkt uit de Veenplas.”

Maar Volkert schudde ongeduldig de schouders. Toen schoof ze zuchtend de boom van de deur. Een stormvlaag zwiepte haar rokken omhoog.

„Kom toch vlug thuis!” riep ze hem nog na, „dan kunnen wij nog samen ter kerke.”

Volkert knikte, trok zijn muts diep over de oren, zette de kraag van zijn wambuis hoog op en met het hoofd voorover gebogen tegen de wind, liep hij het dorp door, langs de kleine kapel, waar ook de kasteelheer en de zijnen de dienst bezochten.

Juist schoven de wolken uiteen en verlichtte een ronde maan de ranke toren met de grote klok. Volkert keek naar boven. Daar hing zij, waarvan de ouden van het dorp vertelden, dat ze stil en stom geworden was na die ene Kerstnacht lang geleden, toen zij voor het eerst de kerkdienst inluiden zou. Nog voor de dienst had de abt van het naburige klooster haar willen inwijden, maar hij was plotseling ongesteld geworden en droeg een broeder op de nieuwe klok te zegenen. Deze vergat het evenwel en toen die nacht de kerstdienst begonnen was en de klok toch geluid werd, hadden de kerkgangers tot hun ontzetting een paar donkere, gebarsten galmen gehoord en iets zwarts door de lucht zien vliegen, dat met een zware plons in de Veenplas even buiten het dorp terechtgekomen was. Sindsdien hing de klok daar, groot en somber. En geen hand durfde hem luiden, geen hand durfde de klepel van de ongewijde klok aanraken, waarvan de ziel immers daarginds in de Veenplas lag.

Zo wilde het de overlevering en geen dorping had sindsdien de bronzen stem van de toren gehoord. De poort van de kleine kerk stond open en een pittige geur van hars en brandende kaarsen vleugde naar buiten. Er werden zeker al toeberidselen gemaakt voor de kerstdienst.

Volkert dacht aan het oude verhaal, dat moeder hem al zo dikwijls verteld had. Hij haalde de schouders op. Hij was niet bijgelovig, maar toen hij langs de Veenplas moest, waarover de wind dichte wolken ijzel voortjoeg, trok hij zijn schouders wat hoger op en zette de stap er wat harder in.

Eenzaam was het hier. De maan kwam zo nu en dan achter de wolken te voorschijn en belichtte een grimmig, besneeuwd landschap.

Hoorde hij daar een geluid? Het janken van een hond . . . ? Hij stond stil, maar geen ander gehuil drong nu tot hem door, dan het gieren van de wind over de vlakte. 't Zou wel verbeelding geweest zijn.

Hij keek eens om zich heen. Achter hem glommen nog schaars een paar vaagverlichte vensters en voor hem, in de verte tussen de bomen, staken als donkere, dreigende schimmen de torens van het kasteel omhoog. Hoe zou de burchtheer hem ontvangen? Volkert begon weer voort te lopen. En zou hij geloofd worden?

Daar was de poort. De ophaalbrug was neergelaten. Natuurlijk, Heer Ruprecht ging straks naar de kerstdienst.

Er schoven grote schaduwen van licht en donker achter de dikke muren van hoog oploaiende flambouwen en er klonken opgewonden stemmen. Aarzelend zette Volkert de koehoorn aan de mond. Een schuchtere toon klonk door het duister. Even verstomde het stemmengeroes op de binnenplaats. Er knarste een slot en een klein luik werd opengedaan in de zware deur. Er verdrongen zich een paar gezichten voor de opening, maar ze trokken zich meteen weer teleurgesteld terug.

„Is de jonkvrouw er niet?” hoorde Volkert roepen, maar hij was te zeer vervuld van zijn moeilijke opdracht, om er acht op te slaan.

„Ha, Volkert! Wat voert u nog zo laat tot ons?” klonk de goedige stem van de poortwachter.

„Kom binnen, man. Geen Christenmens blijft in dit weer voor zijn plezier buiten.”

Meteen zuchtte hij en er gleed een zorgelijke trek over zijn bolronde gezicht.

Langzaam schoof hij de zware deur open.

„Ik weet niet, of Heer Ruprecht te spreken is vanavond,” zei hij dan. „We gaan straks allen naar de Kerstmis, maar we wachten op de jonkvrouw, die tegen de schemering is uitgegaan met haar beide windhonden en nog niet is teruggekeerd.”

Er kwamen meer mensen om Volkert heen staan.

„Hebt gij haar misschien ontmoet?” klonken er ongeruste vragen.

Een fakkel werd hoog opgehouden, zodat het licht op zijn gezicht viel.

„Nee, ik ben geen menselijk wezen tegengekomen onderweg.”

Een ogenblik dacht hij nog aan het hondengehuil, maar nee, dat was verbeelding geweest.

„Breng mij nu naar Heer Ruprecht,” drong hij dan aan. „Mijn boodschap heeft haast.”

De oude poortwachter sloot langzaam en omslachtig de zware deuren, hing de grote sleutel aan de gordel om zijn middel en ging sloffend voor Volkert uit.

„Heer Ruprecht zal in de torenkamer zijn.”

Kuchend en hijgend klom hij langs de smalle wenteltrap. Volkert volgde met een ongerust hart.

„Treed binnen,” klonk een barse stem. Volkert deed een stap terug, toen de poortwachter de deuropening voor hem vrij liet.

„Is de jonkvrouw al binnen de poorten, Egbert?” ging dezelfde stem ongeduldig voort.

„Nee, Heer Ruprecht,” stamelde de oude dienaar en struikelde onhandig buigend de trap weer af. Met zijn muts draaiend in zijn handen, stond Volkert op de drempel. Hij durfde nauwelijks opzien, toen de zwaarbeslagen laarzen van de burchtheer naderbij dreunden.

„Heer,” bracht hij er met moeite uit.

„Wel,” gromde de ander. „Een vreemd uur, waarop ge mij de pacht komt reiken. Haast u. Ik heb geen tijd voor dorpers.”

Volkert talmde nog bij de deurpost.

„Hoe nu? Waar blijft de pachtsom?”

Een zware hand greep Volkert in de nek. Hij werd ruw door elkaar geschud. Pas, toen hij zich wat hersteld had, riep hij smekend uit:

„Heer, geef mij nog eenmaal uitstel. Ik beloof u de pacht, voor de eerste maand van het nieuwe jaar verstreken is. Ik zal

me als knecht verhuren . . . Ik wil u . . . heb medelijden . . .”

De woorden over het verlies van zijn geldbuidel durfden niet over zijn lippen komen.

Met knikkende knieën, zonder optezien, wachtte hij antwoord.

„Scheer u weg, kinkel,” dreunde het in zijn oren. „En nog voor het oude jaar verstreken is, zorgt gij voor de pachtsom, of anders . . .”

Een rake schop deed Volkert haastig de trap afvliegen. Beneden aan de toren bleef hij staan, raapte zijn muts op, wreef zijn pijnlijke rug en keek nog even naar boven, waar de deur met een smak achter hem dichtgevallen was.

„Uw tijd komt ook nog,” mompelde hij, toen hij haastig de grote binnenplaats overstak. In zijn drift botste hij bijna tegen iemand aan.

„Vrouwe Adelheid,” stotterde hij en keek in het verontruste, bleke gezicht van de slotvrouw.

„Volkert, zijt gij het? Wat voert u nog zo laat naar hier? Laat u in de keuken wat warmes te drinken geven. 't Is vinnig koud.”

Ze liep weer verder, maar draaide zich nog eens naar hem om:

„O, Volkert, hebt gij haar niet gezien onderweg, mijn dochter Aldegonde? Ze moet verdwaald zijn of erger nog.”

„Is de jonkvrouw dan nog niet weergekeerd?” vroeg Volkert verschrikt, maar toen hij even buiten de poort was, overviel hem weer zijn eigen rampspoed, zodat hij niet langer dacht aan Aldegonde. Hoe moest het met hen gaan in deze barre kou? O, dat hij toch zo zorgeloos had kunnen zijn. En moeder, die hem geen enkel verwijt gedaan had!

Hij draaide zich nog eens om naar de burcht en knarsetandde. Als men zelf veilig achter zijn dikke muren zit, kan men gemakkelijk over een ander richten.

Over de slotbrug zag hij een troepje mannen gaan met brandende fakkels. Heer Ruprecht zou wel onder hen zijn. Nors liep hij weer verder. Laat ze maar zoeken. Hij zou vast niet meehelpen.

Voor hem schemerden al de verlichte ramen van de kapel en boven zijn hoofd tintelden de sterren.

Straks zou hij met moeder naar de Kerstmis gaan. En wanavond zou hij haar de onheilstijding nog niet meedelen, maar praten van uitstel. Dan kon ze tenminste een vredige Kerstavond hebben. Hij voelde de tranen branden achter zijn ogen.

Kijk, daar die grote ster! Zo fonkelend, of ze hem aanriep! Zo hadden ook eenmaal de heilige, drie koningen de hemel afgezocht naar een grote ster om die te volgen en zo trokken eenmaal herders met een ster tot geleide naar Bethlehem. Daar knielden allen en kenden geen vrees meer en geen angst.

Er verzachtte iets in zijn hart: ginds in de kapel wachtte de houten kribbe tussen de stille kaarsen.

En het koor zou zingen:

„Vrede op aarde. In mensen een welbehagen.”

Kom, hij rukte zijn schouders naar achteren. Nu van avond wou ook hij zijn Kerstavond vieren en proberen iets te voelen van die vrede, die eenmaal heerste in een schamele stal.

En morgen zou hij wel verder zien. Hij liep wat vlugger. Daar lag de Veenplas, glinsterend zilver in het manelicht. En... hij hield zijn schreden in, wat hoorde hij...? Weer dat janken van een hond, maar zachter dan daar straks. Hij wilde verder lopen. 't Waren die spookgeschiedenissen, die hem door het hoofd speelden. Straks zou hij ook nog gaan geloven, dat de geest van de klok hier rondwaarde.

Hij liep wat vlugger, maar weer klonk een langgerekt gehuil over de Veenplas.

Volkert stond stil en luisterde ingespannen. Ja, een hond. Jonkvrouw Aldegonde...?

„Loop door, Volkert,” stookte een donkere stem in zijn hart. Maar boven zijn hoofd twinkelden dezelfde sterren, die eenmaal neerstraalden op Bethlehem.

En daar was het hem, of hij in een flits de woede en het ongeduld van Heer Ruprecht begreep; hij was immers in angst over zijn dochter, evenals Vrouwe Adelheid. Toch had ze nog tot hem gezegd:

„Laat je een kroes warm drinken geven, Volkert.”

Volkert bedacht zich al niet langer. In twee stappen was hij op het spiegelende ijs en gleed en holde zo vlug mogelijk voort in de richting van het geluid. Daar zag hij een donkere groep op het ijs liggen. Een schaduw kroop hem jankend tegemoet. Wat had dat dier . . . en daar was nog een hond . . . Ze leken wel bevroren.

Volkert viel op zijn knieën aan de kant van een wak, want daar, half in het water en met wanhopige kracht door een van de grote honden vastgehouden, lag jonkvrouw Aldegonde.

Vervloekt, wat was het hier donker. Was er nu maar iemand met een flambouw in de buurt!

Hij probeerde haar op te tillen, maar haar lang overkleed was vastgevroren in de bijt. Hoe kreeg hij haar mee? Hij zocht naar zijn mes en sneed met een paar slagen haar mantel in stukken. Nu kon hij haar tenminste omhoog krijgen. Maar onder zijn voeten begon het onheilspellend te kraken.

„Maak dat je hier vandaan komt,” probeerde zijn kwade geest nog eens weer, maar een hond likte warm zijn handen en hij drukte zijn last dichter tegen zich aan.

„Kom jullie maar mee,” zei hij tegen de verstijfde beesten, die wanhopige pogingen deden hem te volgen. Na een paar schreden moesten ze het opgeven. Een viel languit neer en de ander bleef zitten, terwijl zijn kop klagelijk omhoog jankte door de avond.

Volkert stond even stil en keek om naar de arme dieren.

„Straks jullie,” troostte hij; het gehuil van de ene schreide in zijn oren. Maar hij moest voort, want waar hij zijn voet zette met zijn last, sprongen de sterren in het ijs. Wat was de jonkvrouw zwaar! In het maanlicht zag hij haar doodsbleek gezicht. Maar haar hart klopte nog. Waar waren nu die flambouwen? Was er dan geen een in de nabijheid? Ja toch, daar over de weg. Volkert zette zijn stem uit tot een harde schreeuw, maar zijn geluid ging verloren in de scherpe wind.

Steeds struikelend over het gladde ijs, schoof hij voort. Onder het gaan knoopte hij zijn wambuis open en sloot het meisje tegen zijn warme lichaam. Nog eens galmde zijn hulpkreet door de eenzaamheid en intussen liep en gleed hij voort. Daar waren alweer de omtrekken van het kasteel. Voor de derde maal schreeuwde hij, maar zijn lippen waren gebarsten van de kou. Vlak bij het kasteel kwam een der knechten met een fakkel op hem af. Maar Volkert had zijn hulp niet meer nodig.

„Loop dadelijk de Veenplas op, daar liggen nog twee verkleumde honden,” stootte hij uit.

Bijna was hij bij de poort. Ze hadden hem daarbinnen gemerkt, gelukkig, de deuren stonden wijd open. Hij strompelde de slotbrug over. Vele handen grepen naar zijn last en namen het willoze lichaam van hem over.

Een ogenblik bleef hij alleen achter. Hij streek zich over het voorhoofd en haalde diep adem. Besluiteloos keek hij over het nu lege slotplein. Daar was de torenkamer, er flikkerde een kaarsvlam. Maar wat deed hij hier nog? Hij knoopte plotseling zijn wambuis dicht, draaide zich om en liep de landweg op.

En weer fonkelden de sterren boven zijn hoofd en zochten zijn ogen naar de grootste. Die stond boven het kerkje met de feestelijk verlichte ramen.

Zo dadelijk zou hij met moeder naar de Kerstmis gaan. Het werd hem zo licht en blij te moede. De zorgen schenen van hem afgevallen. Hij wierp zijn hoofd in de nek, veerkrachtig klon-

ken zijn voetstappen in de stilte. Nog weinige ogenblikken, dan zou hij knielen bij de Kerstkribbe en bidden tot het Kindeke.

Daar stond hij onder de toren en zag langs de landwegen de langzaam heen en weer wiegende lichten van de naderende mensen. Nu moest de klok een stem hebben en de mensen oproepen tot de dienst! Nu, in deze blijde nacht vol van liefde, moest een klokketoon luiden over het kerspel en allen nodigen tot de heilige Kerstavond: de ridder achter zijn dikke muren en hen die van hem afhankelijk waren.

Een groot verlangen welde in Volkert op. Als voortgetrokken door een machtige hand liep hij tussen de wachtende menigte voor het kerkgebouw door en klom in de toren. Daar greep hij het klokketouw en rukte er aan met grote, plechtige slagen.

„Roep dan,” smeekte hij. „Roep hen allen op tot de dienst van het Kind, uit Wiens licht wij mogen leven.”

Daar boven hem zong de klok met een warme, doordringende toon. Op het kerkplein stonden de mensen omhoog te staren.

„Gezegend Kerstfeest,” juichten ze. „Gods grote goedheid heeft onze klok voor de Kerstdienst gewijd.”

De ogen van de burchtheer rustten even op zijn pachter, ze glansden mild in de kaarsenschijn.

Toen fluisterde Volkert zijn oude moeder in, terwijl hij zijn armen beschermend om haar heen sloeg:

„Gezegend Kerstfeest! Alles zal goed worden, want nooit wint de duisternis het van het Licht!”

EEN ZUIVER GEWETEN?

De Midwinterhoorn is een muziekinstrument, gemaakt uit een elzentak, soms wel anderhalve meter lang. Deze wordt gespleten, uitgehold en met twijgen weer dichtgekuipt, nadat er van vlier een mondstuk is aangezet. 's Avonds blaast de Twentse boer zijn hoorn, enige dagen voor Kerstmis, Midwinter, zoals deze dag vroeger door de mensen in dit deel van ons land genoemd werd.

Met vereende krachten sleepten vader Harms en de jongens, Jan en Hendrik, het Kerstblok de keuken binnen. Nog een flinke zet en daar lag het naast de haardplaat, waarop het vuur lustig brandde.

Dika spande haar armen er om heen.

„Wat is hij groot, hè, moeder?”

„Ja, vrouwtje, maar hij moet ook heel wat uren branden.”

„Morgen Kerstavond!” dacht Hendrik verheugd en hij keek even naar moeders beslagpot, waarin het beslag al luchtig stond te rijzen.

„Wafels en gepofte appels, hè moeder?”

Moeder lachte eens, maar Treze, de melkmeid, zei:

„Bie ons thuus vrogger, was Karstaovond altied dikke vrêtaovond; dan aoten wie net zo vulle, as wie maor konden.”

„Hè, vertel er eens wat van?”

De drie kinderen drongen om haar heen.

„Ries mit krinten kwam d'r ok op taofel.”

„Net als bij ons!”

Dika danste om moeder heen, die juist een grote pan met melk opzette.

't Was warm in de grote keuken, waarin het fornuis brandde naast het haardvuur.

Dat was altijd zo met Kerstmis, dan werd het oude haardvuur in ere hersteld. Vader ging wel met zijn tijd mee, maar hij hing aan goede oude gewoonten. Met Kerstmis brandde er sinds mensenheugenis een achteraanstuk *) in de open haard, die vader nimmer had laten dichtmetselen.

En daarom aten ze rijst met krenten en gepofte appels en daarom ook zei Treze:

„Laot oew vaoder oe maor wat vertellen van het Middewinterblaozen.”

„Ja, vader, toe.”

De jongens trokken hem al mee naar de witgekalkte muur, waar de oude, lange hoorn van elzenhout een ereplaatsje had.

Vader nam hem voorzichtig in de handen.

’t Is een echte Midwinterhoorn,” zei hij. „Ik herinner me nog heel goed, dat mijn grootvader hem met veel geduld van een lange elzentak maakte. Die kon er heel goed op blazen. Hij haalde er zelfs een wijsje uit.

„Middewinterblaozen,” noemden ze dat.

Midwinter is eigenlijk de eerste Kerstdag en het Middewinter- of Muddewinterblaozen gebeurde meestal een paar dagen voor Kerstmis.

’t Liefst boven de put, dan klonk het beter. En soms bij mooi vriesweer, als de lucht ijl was, kon het wel eens gebeuren, dat er antwoord kwam van andere boerderijen.

Tegenwoordig doen ze het weer meer.”

„’t Is ook nog lang niet gemakkelijk,” viel moeder in. „Je moet een flinke blaas over je hebben. Een onbesoed besten blaas, zeiden ze vroeger.”

„Kunt u het, vader?” vroegen de jongens.

„Ja, zo’n beetje,” antwoordde vader en zette heel voorzichtig de hoorn aan de mond. De kop van het bijna anderhalve meter lange instrument rustte op de grond.

*) een Kerststobbe.

Vader haalde eens diep adem en begon te blazen. Hij zette zijn pet erbij af. Er gebeurde niets. Pas toen de aderen op zijn voorhoofd begonnen te zwellen, vloeide een lage, donkere toon door de ruime keuken.

„Nee, jongens, hier in huis is 't niks gedaan; een Midwinterhoorn moet buiten klinken, als het donkert.”

De kinderen stonden al aan de deur. Jan met de kostbare hoorn heel voorzichtig in de armen.

„Vooruit dan maar,” zei vader goedig en schoot weer in zijn klompen.

De jongens liepen al naar de oude put achter het huis. Behoedzaam legde Hendrik het uiteinde van de hoorn op de rand en met een steelse blik naar vader, zette hij de lippen aan het mondstuk.

Hij begon te blazen. Zijn hoofd werd vuurrood. Hij had het gevoel, dat zijn wangen zouden barsten. De tranen sprongen hem in de ogen, maar . . . geen geluid.

„Zo moet het toch,” zei vader. „Je moet blazen, tot het lijkt, of je hoofd ervan zal springen.”

Dika stond te trappelen.

„Nou ikke! Nou ikke!” riep ze telkens, maar juist toen vader haar de hoorn wou geven, klonk er een trage, langgerekte toon door de schemerige avond.

Verrast liet Hendrik het mondstuk even los, om het meteen opnieuw te proberen. Maar hoe hij ook blies, na die ene toon kwam er geen enkele meer.

„Nou u nog eens, vader!”

Hendrik kon er maar niet genoeg van krijgen.

Maar vader had geen tijd meer: uit de stal klonk het dringend geloei van de koeien, die naar hun avondvoer verlangden en Treze rammelde al met de melkbussen.

Met lome voeten ging Hendrik mee naar binnen en terwijl vader het familiestuk weer op zijn plaats aan de muur hing, vroeg hij:

„Doet u het morgen nog eens, in de Kerstnacht?”

Vader wachtte even voor hij ernstig antwoordde:

„Ik weet niet, of ik dat kan: dit is een heel bijzondere hoorn en alleen hij, die een zuiver geweten heeft, kan er in de Kerstnacht geluid uit krijgen. Dat zei grootvader immers altijd, hè moeder?”

Maar moeder gaf niet dadelijk antwoord; ze keek door het raam en toen vader en de kinderen dichterbij kwamen, schrokken ze even terug: de wei achter het huis stond helemaal blank!

De beek loopt over! De beek loopt over! Fijn morgen op het vlotje naar school!” riep Hendrik en danste om de tafel.

„k Had nog niet eens gezien, dat het al zo erg was,” zei vader bezorgd.

„Dat moet vanmiddag begonnen zijn. Gelukkig lopen wij niet zo gauw gevaar. De boerderij ligt hoog genoeg, als de dijk het tenminste houden kan.”

Moeder zuchtte alleen maar.

„Wat een scha! Onze mooie winterrogge! Maar kom, jullie moet naar bed. Kom, Diekske, eerst nog ieder een pannekoek en dan naar boven.”

Werktuigelijk at Hendrik zijn pannekoek. Zijn gedachten dwaalden telkens af naar de midwinterhoorn.

„Ik wil het leren,” zei hij koppig in zichzelf. „Ik kan het vast wel en dan ook een wijsje, net als vaders grootvader.”

De volgende morgen zagen de kinderen door het raam, dat het klotsende water al vlak achter het tuinhok stond. Vader en moeder zwegen bezorgd.

Eindelijk verbrak vader de stilte:

„Vrouw, ik breng de kinderen op het vlot naar school en zal dan meteen wat brood en kruidenierswaren meenemen uit het dorp. We konden wel eens ingesloten worden vandaag.”

„Ja,” knikte moeder, verre van gerust, maar Hendrik en Dika juichten.

„En dan haalt u ons vanmiddag weer, hè vader?”

„En dan is het Kerstvacantie en vanavond fijn Kerstavond.”

„Wij houden toch ook dikke-vrêtaovond!” riep Jan nog.

„Kerstavond,” dacht Hendrik en toen ineens weer:

De midwinterhoorn. Vanavond vragen, of hij nog eens mocht oefenen.

Even daarna trok hij al met vader en Dika mee en kloten ze uitgelaten rond op het vlot, dat vader achter uit de schuur gehaald had.

Vader begon met een lange bonestaak te bomen. Toen ze een klein eindje van huis waren weggevaren, werden de kinderen toch ook even stil, want rondom hen, zover ze zien konden, strekte zich troosteloos het water uit. Het golfde en rimpelde gestadig met schuimende koppen, die vuil zagen van stro en stukjes hout. Bomen en struiken staken halverwege uit het water omhoog, hier en daar een hek, eenzaam en gehavend.

En het weer veranderde onheilspellend. Grote, grijze wolken

joegen langs de hemel en opeens striemde een felle hagelbui kletterend op hen neer.

Kleumend stonden Hendrik en Dika bij elkaar, tot vader plotseling zei:

„Ik doe het niet langer. 't Wordt te bar. Wie weet, wat we straks voor noodweer krijgen.”

Dika zuchtte verlicht, maar Hendrik riep:

„Hè, waarom nou?” En boos voegde hij er aan toe: „'t Ging juist zo fijn! En meester leest voor en we mochten mee helpen opruimen, de laatste dag voor de vacantie.”

En toen vader niets zei, mopperde hij verder:

„Misschien mochten we ook nog in de kerk, zien hoe er versierd wordt voor het Kerstfeest. Maar mis, hoor!”

Hij spuugde nijdig in het water.

„Ik wil naar school!” Maar hij hield meteen zijn mond, toen vader even de boom inhaalde en hem waarschuwend aankeek.

Moeder en Jan kwamen al toehollen.

„Gelukkig, dat jullie thuis komt!” riep moeder van verre. „Ik had rust noch duur.”

Jan hielp vader mee het vlot vastleggen aan één van de populieren rondom het huis, die nu al met de voet in het water stond.

Dika ging aan moeders hand mee naar binnen. Hendrik slenterde boos achter haar aan. Hij keek nog eens over de wijde watervlakte naar de torenspits in de verte. Daar lag de school naast de kerk. En zo'n laatste dag was juist zo leuk en dan vanmiddag op het vlot terug naar huis, natuurlijk met de brandende stallantaarn en dan zag je in de verte de verlichte ramen van de keuken. En nu . . . och!

Kribbig trok hij zijn schouders op en joeg even achter een kip aan, die bedachtzaam in de modder rondscharrelde. Hij liep de keuken door, liet de deur achter zich open staan, zodat een windvlaag het vuur grillig omhoog blies . . .

Hij deed, of hij de stapel wafels niet zag, die Treze met een dikke laag poeiersuiker bestrooide. Hij zei zelfs niet eens goeiendag, maar liep de trap op naar zijn kamertje. Daar bleef hij voor het dakraam staan kijken, de handen in de zakken.

Hè, 't leek wel, of de grijze, kolkende watermassa weer dichterbij gekomen was.

Even schrok hij hevig, want voorbij hun erf dobberde een leeg hondehok . . . De dijk zou toch niet . . . ? Maar meteen zette hij die gedachte al van zich af. Wat een mooi doelwit voor vaders buks!

Die hing boven de oude secretaire in de opkamer. Daar durfden de jongens haast niet eens naar wijzen.

„Dat is geen kinderspeelgoed!” zei vader altijd.

Maar als hij nou eens schieten kon, dat zou mieters zijn. De buks was geladen . . . Hij was al onderweg op zijn kousevoeten. Gelukkig: niemand in de keuken . . .

Ongezien kwam hij met het wapen de deur uit. Vlug sloop hij langs het water tot achter de schuur, maar het hondehok dreef al te ver weg. Dan maar mikken op dat hek. Het wapen lag al aan zijn schouder . . . een gedempt schot . . . Maar wat viel daar op een meter of tien voor hem in het water?

„Dat was . . .” ontzet stamelde Hendrik het uit, „een vogel . . .” en

„O!” Bijna had hij geschreeuwd, want het arme dier sloeg nog met een vleugel, een witte vleugel, net van zijn eigen duiven.

Maar dat kon toch niet! Dat had hij nooit bedoeld! Hij voelde een zoute druppel langs zijn mondhoek rollen.

Met starende ogen zag hij de vogel langzaam wegdrijven, toen, met het hoofd naar de grond, de buks angstig van zich afhoudend, rende hij naar huis. Met bevende vingers hing hij het wapen aan de spijker, toen zuchtte hij eens, heel diep en dronk een kom water, want zijn mond voelde akelig droog.

Boven zich hoorde hij moeder en Dika op de appelzolder. De anderen waren zeker in de stal. Hij hield het niet langer uit alleen.

„Wat zee j' wit,” zei Treze, toen hij de stal binnenkwam. „Wat heb ie?”

„Niks,” antwoordde hij nors en boog zich over de haksel-machine.

„Hè j' ok heuren scheten?”

Maar toen antwoordde vader gelukkig:

„Dat zullen wel jagers geweest zijn, op wilde eenden.”

Hendrik begon haksel te snijden voor het vee. Anders vond hij het altijd fijn in de stal zo om deze tijd in het schemerdonker.

Vader zette ook nu weer de halve schuurdeur open, zodat er een karig licht naar binnen viel. In de vage schemering zag hij de koeien, die rustig lagen te herkauwen.

„Boe-oe” neurde er een, langgerekt en tevreden.

Trui ritselde in de voederbak en de poes streek kopjesgevend langs zijn benen.

Dat kon hij nu niet verdragen. Hij duwde het dier weg, trok de hakselmaschine wat verder in de schaduw en begon vlugger te draaien.

Jan gooide intussen grote pruiken hooi voor het vee.

Toen ze weer in de keuken kwamen, stond moeder angstig bij het raam. Vader keek meteen naar buiten en schudde een paar maal het hoofd en Hendrik greep zich met beide handen aan de vensterbank vast, want het water kabbelde niet meer een heel eind buiten het erf van de boerderij, maar spoelde wild, met vuilwitte schuimranden, om de bessenstruiken vlak bij het huis.

Een woeste wind gierde door de bomen en zweepte het water in scherpe rimpels steeds verder het land op.

„We lopen zo gauw geen gevaar,” zei vader nog eens. „Zo

lang ik me kan herinneren, is het nooit verder gekomen dan de keukendrempel."

Maar toch ging hij met Treze het vee losmaken en joeg hij de kippen naar de hooizolder.

Toen trok hij zijn oude baggerlaarzen aan en waadde naar het vlot.

De jongens staarden hem na met angstige ogen. Als hij nou toch maar niet struikelde.

„Moeder," schreide Dika ineens met een hoge uithaal, want met stille gezichten zagen ze, dat vader zonder vlot terugkwam. Hij stond tot aan de knieën in het water en maakte een hulpe-loos gebaar met zijn handen.

„Weggeslagen!" schreeuwde hij boven de stormwind uit.

Het werd al donker en het plassen van vaders voetstappen klonk onheilspellend in de oren van Hendrik, die hem achterna gerend was.

„Wat nu, vader?"

Vader gaf geen antwoord.

„Kom, jong," zei hij alleen. Toen schoven ze in de keuken om de tafel.

Niemand dacht meer aan het kerstmaal, toen moeder het ijzeren kistje met geld en familiepapieren uit het oude bureau nam en voor zich op de tafel zette.

Een schaal rijstebrij stond te warmen in de hete as. Treze pofte nog wel een paar appels, maar alleen Dika at er wat van.

Vader sloot de luiken. Buiten was het angstaanjagend donker geworden. De wind rukte aan de bouten, zodat de vensters klapperden.

Een ogenblik bleef vader in de deurpost staan.

„Heur!" zei Treze ineens. „De karkklokke."

Ze luisterden met ingehouden adem. En ja, als de storm een ogenblik voorbij het huis wegraasde, kwamen er flarden van klokgelui over het water aanbeieren.

„Kerstavond,” fluisterde moeder, maar vaders voorhoofd trok in diepe rimpels.

„De alarmklok,” zei hij alleen.

„De dijk!” riepen de jongens en meteen zagen ze langs vader door de deuropening, dat het water steeds dichterbij kwam.

„Het vee,” schreide Treze.

„Jullie naar de hooizolder!” commandeerde vader met een bleek gezicht. En moeder en Dika bij elkaar blijven. De jongens klaar staan, als ik ze nodig heb.”

Met knikkende knieën klommen ze de ladder op. Vader en Treze bleven bij het vee, dat rusteloos met de koppen langs de palen schuurde.

Trui sloeg angstig met de achterbenen tegen het schot. De jonge stier, die nog vastzat, snoof onrustig.

Langs een plank hesen ze de beide varkens op de hooizolder.

Toen bracht vader een van de twee stallantaarns naar boven.

„Hier mee zwaaien!” riep hij en legde een ogenblik zijn hand op de hoofden van de beide jongens.

„Zorg voor moeder en Dika.”

„Ze zullen ons niet zien!” schreeuwde Jan boven het gebulder van het water uit. Hij rukte het kleine raampje open, stak zijn arm naar buiten en zwaaide de lantaarn heen en weer.

Maar meteen blies de wind het licht uit.

„Kalm blijven!” riep vader nog eens naar boven. „Ze komen ons natuurlijk halen.”

Maar met bezorgde ogen zag hij, hoe een puts water over de drempel de keuken inspoelde. In de stal kermde het vee!

God nog toe en geen vlot! Dat moest hij toch nog in elkaar flansen van wat oude planken. Maar het vee kon Treze alleen niet baas.

„Een boot!” gilde Hendrik en met de handen aan de mond schreeuwde hij door de duisternis:

„Help! Help! Hierheen!”

Maar de wind verspreidde zijn kreten.

„Als ze ons nou niet horen,” fluisterde moeder radeloos.

„Komen ze? We hebben het vee niet langer in de hand!” riep vader.

Hij en Treze waadden al tot over de enkels door het water.

„Ik ga helpen,” zei Jan vastbesloten en liep weer naar beneden.

Een ogenblik stond Hendrik nog bij het wild heen en weer klappende zolderraam.

„Hadden we maar een toeter,” schreide hij. Opeens droogde hij zijn tranen.

„Een toeter? De midwinterhoorn.”

Hij rende naar de keuken. Niemand zag hem gelukkig. Haast gilte hij, toen hij zag dat moeders stooft door de keuken dobberde. De vloer was overstroomd met vuil, geel water. Zijn angst duurde een seconde, toen plaste hij naar de hoorn en rukte hem van de muur. Even stond hij besluiteloos. Naar boven er mee of naar de put? „Naar de put!” wist hij meteen heel zeker, dat klinkt duidelijker, want ze moeten ons horen.”

Hij trok de deur open: een striemende regen sloeg hem tegemoet. Dreigend zwiepten de donkere schaduwen van de bomen heen en weer boven het kolkende water. Hij knarsetandde. De storm rukte en wrong aan de hoorn in zijn armen.

Het was niet mogelijk het lange instrument een ogenblik stil boven de put te houden. Hij zelf moest zich met een arm aan de rand vastklemmen, om niet omver gesmeten te worden.

Hij kreeg kramp in zijn benen van het ijskoude water. Daar zwiepte de kop van de hoorn in de bessenstruiken. Maar het mondstuk had hij nog vast. En daar vlakbij schommelde nog het licht van de reddingboten. Als hij nu maar blazen kon!

Plotseling voelde hij grote zweetdruppels op zijn voorhoofd. — In de Kerstnacht kan alleen hij op de midwinterhoorn blazen, die een zuiver geweten heeft . . .

De hoorn trilde in zijn handen. Hij kreeg een weë smaak in in de mond en het was hem, of er voor zijn ogen een witte duivenlerk schemerde . . .

Schreide daar iemand? En moeder en Dika alleen op de hooizolder! Hoor dat arme vee!

Zijn handpalmen werden warm en klam . . .

„Onze Vader!” smeekte ineens zijn stem. Hij wist geen woorden meer, maar in oprecht berouw liepen grote tranen langs zijn wangen.

„Hendrik! Hendrik!” Een angstkreet.

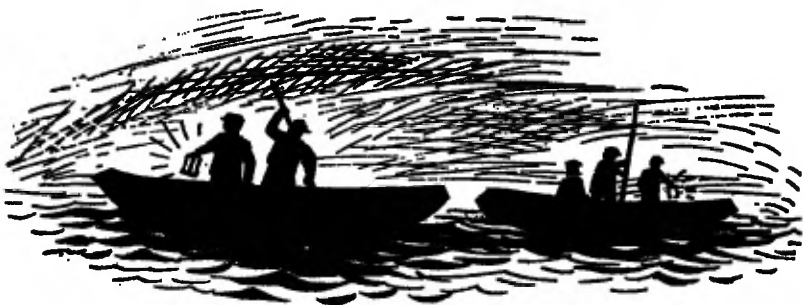
Ja, nu hoorde hij duidelijk moeder schreien. De wind stormde op hem aan en dreigde hem omver te gooien. Maar nog wiegelden daar vlakbij de lichten van de reddingboten.

Toen ineens voelde hij het mondstuk van de kersthoorn aan zijn lippen.

„Onze Vader,” bad hij nog eens en blies tot het hem leek, of zijn ogen uit zijn hoofd puilden . . . Daar golfde een machtige, zware toon boven het gehuil van het noodweer uit. En nog een maal!

Het was genoeg. Er klonken stemmen en toen Hendrik uitgeput de kostbare hoorn tegen zich aanklemde, zag hij twee boten naderen, twee brede, platte schuiten, waarin ook het vee ruimschoots geborgen kon worden.

Een ogenblik later zat hij op een der lage banken naast vader

en moeder. Jan, Dika en Treze waren er ook. Vader vond geen woorden, maar streek onbeholpen zijn hand. Moeder drukte hem schreiend tegen zich aan en fluisterde:

„Wie in de Kerstnacht een zuiver geweten heeft . . . !”

Toen boog Hendrik het hoofd en bekende met bevende lippen:

„Nee, dat had ik niet, want vanmiddag heb ik met vaders buks een van mijn duiven doodgeschoten. Ik wist niet, hoe ik zeggen moest, dat ik er zo'n spijt van had. Maar toen ik de hoorn aan de lippen zette, was het, of onze Lieve Heer dat ineens begrepen had en toen . . . toen kon ik blazen.”

DE BAMBINO VAN ARA-COELI

„**W**aar Mario weer blijft?” bromde Guiseppe en richtte zich op om over de wijngaard heen te zien.

Hij veegde zijn handen langs zijn broek en zocht langs de spiegelende, glinsterende baai daar beneden.

Zie die branding! Schuimkoppend spatten de golven tegen de rotsen en sproeiden een waaier van druppels omhoog.

En daarachter lokte de zee . . .

De man kneep een vuist in zijn broekzak, dwong zijn ogen opzij over het land, maar de zee won. De zee, die daar woelde en bruisde voorbij de baai, waar het zonlicht een fijne nevel poogde te doorbreken in tinten van rose tot violet.

O, dat water met de wijde horizon en zijn lied, dat ruiste en zong en dat hem overal vervolgde, ook hierboven in zijn wijngaard.

Eindelijk boog hij zich weer over de druiventrossen, die geplukt moesten worden en waarbij zijn zoon helpen zou. In de naburige wijngaarden klonk vrolijk gejoel en gezang, daar plukte oud en jong.

Maar hun Mario lag natuurlijk aan de baai en probeerde zijn scheepje, dat hij pas gesneden had en dat zeilen moest.

„Hij is nog jong,” vergoelijkte de moeder en kwam overeind met de handen in de rug.

„Ja, verdedig jij hem maar,” gromde de vader. „Een pak slaag verdient hij, zo groot als hij is. Waar moet dat heen, als ik niet meer mee kan. Dan verslungelt hij hier de boel, om maar rond te hangen daar beneden. Straks vaart hij ons nog weg op dat vervloekte water.”

De moeder antwoordde niet, maar terwijl ze weer voortging met haar arbeid, toefden haar gedachten bij de jongen, die rondzwierf langs het water . . . of stilletjes op een steen zat,

middenin de branding met ogen, die hunkerden naar de verte.

Het houten been van Guiseppe tikte tegen een steen. Die tik, kort en heftig, klonk als de klopp van een opstandig hart. Ze zag niet op, maar ze wist, dat haar man al weer uitkeek over de baai en dat zijn ogen hunkerden, zoals die van hun jongen.

De zee in haar toorn nam en nam, soms de gehele mens, soms een deel . . . slechts een been . . .

Een been, waarmee een man op de brug kon staan of aan het stuurwiel en dan varen kon naar de horizon van zijn verlangen.

En zonder dat been werd de wereld klein, werd het leven getrokken binnen een enge cirkel van een huisje met een wijngaard.

Ook het leven van een zeemanszoon.

„Met een eind touw moest hij hebben,” mompelde de vader nog, trok dan het houten vat wat bij om door te gaan met plukken.

„Als die jongen wou, lag hier zijn toekomst, maar die slingerde langs het water, liet zijn ouders zwoegen.”

„Je moet me helpen de vaten schoonmaken,” zei Guiseppe de volgende morgen.

„Ik?” schrok de jongen en keek op met ogen groot en donker.

„Natuurlijk. Je moet dit handwerk leren. Later verdien je je brood er mee.”

Mario zweeg, draaide zich bruusk om naar het venster.

„Help nu flink mee,” troostte de moeder. „Dan gaan we met Kerstmis misschien naar Rome, naar grootmoeder.”

Langzaam legde de jongen zijn bootje op de kast; klom daarna in de kelder traag het laddertje op tegen de hoge fusten om er zich met een zwaaitje in neer te laten en ze te gaan schoonmaken.

Kleine zweetpareltjes glinsterden op zijn voorhoofd en een enkele maal maakte hij een gebaar, of hij die gebogen duigen van zich moest afduwen.

Moeizaam klom Guiseppe hem na en stak een stukje kaars aan, dat flakkerde en walmde in de ronde cel.

Samen krabden ze de wijnmoer van de wanden.

„Denk nou maar aan Kerstmis, Mario. Grootmoeder zal blij zijn je weer eens te zien en misschien gaan we dan ook eens naar de kerk van Ara-Coeli.”

En toen de jongen zwijgend bleef voortwerken: „Daar ligt het Kindeke in de gouden kribbe.”

Even rustte de arbeid.

„De Bambino ligt bij ons toch ook in de kribbe?”

„O, maar deze Bambino is een wonder en al zo oud. In de vijftiende eeuw sneed een broeder Franciskaan hem uit een stuk hout van een olijboom. Men zegt, dat die groeide in de tuin van Gethsemané. Deze Bambino is er eigenlijk alleen voor de kinderen. Die gaan Hem bezoeken. Klein en groot komen naar de kribbe in die kerk. En het oude gebruik wil, dat de kinderen daar op de preekstoel klimmen en zo maar een preekje opzeggen, vaak een gedicht, waarin ze het Kindeke een gelofte doen en ook . . .”

„Vertellen ze Hem ook wel eens iets? Iets, dat ze heel graag willen?” Het klonk gretig.

De vader gaf geen antwoord, ging driftig voort met krabben.

Die drommelse jongen! Of hij hem niet begreep!

„Werk door!” bromde hij dan. „Als je zo teut, gaan we zeker niet.”

De knaap vroeg niet verder, ging eens verzitten en scheen wat meer lust in zijn werk te krijgen. De rode wijnmoer besmeurde zijn gezicht en zijn handen werden ontoonbaar.

„Zo was het goed,” prees de vader 's avonds. „Zo zul je een goed vakman worden.”

Mario hoorde het al niet meer, die zocht zijn moeder op, die achter het huis op een bank zat te naaien.

„Kind, wat zie je er uit. Gauw, ga je wassen.”

Maar hij zette een voet op het bankje en vroeg meteen:

„Moeder, vertellen de kinderen in de kerk van Ara-Coeli ook wel eens iets aan de Bambino? Mag je Hem alles zeggen?”

Argeloos antwoordde de vrouw: „Ja, jongen, natuurlijk . . .”

Ze schrok van de felle vreugde, die oplichtte over dat kinderlijk gezicht en over de mond, die even trok. Hij draafde weg en liet haar achter op haar zitplaats hoog boven de baai en de doordringende stem van de zee. En ze boog het hoofd.

Het werd winter, de jonge wijn giste in de vaten. Kerstmis naderde. Grootmoeder drong er op aan, dat ze met Kerstmis naar Rome kwamen. En toen ze er eenmaal waren, rustte de jongen niet, voor zijn ouders met hem meegingen naar het heilige Kindeke.

Hij beklom de hoge stenen trap, die naar de kerk leidde, of het zijn rotsen waren aan de baai en trok zijn ouders mee naar de gouden kribbe.

Daar lag het Kindeke, door een devote hand gesneden, en keek glimlachend naar zijn kleine vrienden.

Mario kon niets uitbrengen en staarde naar het gezichtje vol uitdrukking.

Onwillekeurig vouwde hij de handen.

Boven zijn hoofd, op de preekstoel, zei een klein meisje haerend een versje op . . . Er waren veel ouders, die, volgens het gebruik, opgetogen in de handen klaptten. Het kind kwam verlegen lachend naar beneden en weer parelden zweetdruppels op het voorhoofd van de jongen.

En ineens klom hij het trapje op, terwijl iedereen nog bezig was met zijn kleine voorgangster. Daar stond hij en keek neer op de mensen beneden hem en op de heilige Bambino.

Zijn handen grepen om de rand van de preekstoel; een ogenblik wiegde hij besluiteloos heen en weer en zag de bezorgde gezichten van zijn ouders.

Zijn moeder wachtte af, bekommerd; zijn vader keek ontsteld van hem naar de kribbe en liet zijn ogen rusten op het Kindeke, dat in de heilige nacht geboren was, om vrede te brengen in de harten der mensen. Ook in het zijne? Zijn hand zocht steun op een kerkbank, zijn lippen vormden de naam: Mario. Hij dacht, dat hij die naam uitschreeuwde, maar zijn mond bleef stom en sloot zich niet dadelijk. Hij trachtte te lachen, stroef en onwennig: het Kindeke vroeg er immers om. Het glimlachte immers naar hem, naar hem alleen in een oneindig mededogen. Er daalde een vrede en rust in hem neder, zoals hij niet meer gekend had, sinds hij wijnbouwer geworden was. Hij voelde zich bevrijd en ontspannen, zoals vroeger met zijn schip op zee, als zijn ogen uitrustten over het eindeloze water.

Op dat ogenblik leefde hij aan boord: hij voer over een stille, rimpelende zee, maar kampte ook met storm en noodweer. Weer beleefde hij die ene rampzalige tocht, toen hij van de brug gesmaakt werd en verbijsterd bijkwam in een ziekenhuis, waar men zijn verbrijzeld been had moeten amputeren.

Ook in een mensenhart kan het stormen, dat wist hij, sinds die nacht.

Geen kunstbeen had hij zich laten aanmeten: een houten poot was goed genoeg voor een landrot, want hij bleef aan wal: de zee vroeg gave mensen.

Hij kocht een wijngaard, die zijn zoon van hem zou erven en die hem behouden zou voor de gevaren van het machtige water.

Maar hij kocht zijn wijngaard aan de rand van zijn grote vijand, die hij toch nimmer haten kon . . .

Zijn vrouw schreide van vreugde, omdat de tijd van afscheid nemen voorbij was; nu stond ze naast hem en weer wisten ze het beiden: weer kwam de tijd van afscheidnemen.

Ze zocht tastend zijn hand, toen vond hij eindelijk woorden: „Zeg het maar, Mario,” zei hij schor. „De Bambino zal alles begrijpen.”

Het was intussen stil geworden in de kerk. De toehoorders keken vol verwachting naar de preekstoel.

En ineens klonk het, eerst nog aarzelend, maar allengs harts-tochtelijk en smekend:

O, Kindje in de krib van goud,
Dat van ons allen zoveel houdt,
Verhoor mijn beê: ik vind geen vree,
Ik wil naar zee.

Gij weet, dat 'k van mijn moeder houd
En van mijn vaders been van hout.
Maar 'k leef niet met hen beiden mee:
Ik moet naar zee.

Als 't feest is bij de druivenpluk
En ieder danst de vruchten stuk,
Zwerf ik aan de baai beneê,
Mij roept de zee.

O, Kindje in het stro geboren,
De zee ruist altijd in mijn oren . . .

Tot hier had de jongen duidelijk zijn onbeholpen vers opgezegd. Nu zweeg hij verward, stak dan hulpeloos de beide handen naar het Kindje uit en fluisterde: „Meer weet ik niet.”

Het bleef stil in de kerk, niemand klapte, maar de vader hompelde naar voren: „Kom maar, mijn jongen.”

Hij nam hem als een klein kind bij de hand en voerde hem buiten de kerk. De moeder volgde.

Boven aan de trap hielden ze stil en keken uit over het land.

Woordeloos verbleven ze daar een lange, lange tijd. Hun gedachten dwaalden ver weg, ze zwierven langs verschillende wegen, maar hun eindpunt was: de zee.

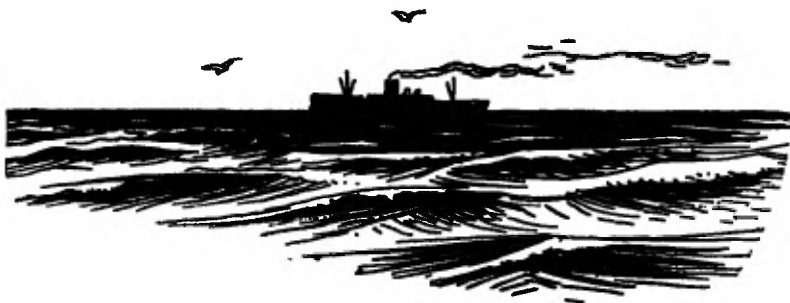
De jongen stond tussen zijn ouders in, terwijl zijn hart hamerde in zijn borst. Zeiden ze nu maar wat, kon hij nu maar praten, smeken! Maar zijn lippen waren droog en zijn tong was niet bij machte ze te bevochtigen. De woorden rammelden door zijn hoofd en lieten zich niet voegen tot zinnen, die zijn harte-wens weergaven.

De moeder hield de handen gevouwen voor de borst. Daarbinnen knaagde de oude pijn, de pijn van het afscheidnemen, die nu weer komen zou onherroepelijk, dat wist ze, terwijl ze daar nog boven de Tiber stond.

De vader kneep zijn ogen dicht; achter zijn oogleden schoven de beelden voorbij, voorgoed: een huisje, een wijngaard, twee oudere mensen die een veilige toekomst opbouwden voor hun zoon.

Eindelijk zei hij moeilijk:

„Daar beneden ons stroomt de Tiber,” en na een hele poos:
„Naar de zee. Onze zee . . . jouw zee, m'n jongen.”

DE MIDWINTERHOORN

„**T**ò Derk, zòj toch maor neet blaazen?”

De oude boer stond in de deurpost van de grote schuur. Hij draaide zich langzaam naar zijn vrouw toe, die wat bij de konijnen rondscharrelde.

„Och, Dika, 'k bin bange, da 'k 't neet zal kunnen.”

„Ik heur het zo geern,” zei de vrouw nog en kwam naast hem in de schuurdeur staan. Achter hen ritselde het vee in het hooi en schopte Cora, het werkpaard, tegen het schot.

Buiten lag een kanten ijzel over de uitstekende sprietten van de hooiberg en de dorre bruine bladeren in de beukenheg waren met zilver omzoomd.

Als glinsterende pieken staken de beijzelde riethalmen uit de bevroren sloot naast het huis omhoog.

De avond kleurde de schuren en de weiden in een milder licht.

Heel in de verte over de straatweg klipklaptten paardehoeven.

„'t Zol zo wied wegklinken,” begon de vrouw weer. „En 't is toch Karstaovond.” Maar de boer schudde neerslachtig het hoofd, trok de zware schuurdeur zorgvuldig dicht en drong zijn vrouw zachtjes mee naar de keuken.

„Kom,” zei hij. „Wie zult eerst wat èten en dan gaon wie saomen naor de karke.”

De vrouw haakte de pot met rijstebrij van het vuur en schepte de borden vol. „Wat heb ie vulle gekookt, môder.”

„Jao,” ze knikte stil. „'k Dacht an verlèjen . . .”

Maar ze slikte de rest van de zin in en begon langzaam te lepelen.

„Och,” zei hij na een poosje en schoof zijn bord van zich af. „'t Smaakt oe ook al neet. Maok oe maor klaor veur de karke.”

Hij schoot zijn dikke duffel aan, de vrouw sloeg een doek om en samen liepen ze de zandweg op naar 't dorp.

Achter elkaar aan gingen ze, naast het diepe wagenspoor. De stallantaarn, die de boer droeg, wierp grote schaduwen voor hen uit.

Hoe anders was het verleden jaar geweest. Toen gingen ze nog met zijn drieën naar de kerkdienst. Toen liep Jan Hendrik met de stallantaarn te zwaaien.

De oude boer zuchtte. En wat was er sindsdien gebeurd!

De jongen was naar de landbouw-winterschool geweest en wilde allemaal nieuwigheid in het bedrijf brengen.

In 't kleine had zijn vader hem wel zijn gang laten gaan, maar verder bleef alles bij 't oude.

Zo hadden zijn eigen vader en grootvader gedaan, zo zou zijn zoon het ook doen. Tenminste zo lang hij het nog te zeggen had.

De jongen was balorig geworden.

„Waorumme bin 'k dan naor de landbouwschole gewèst?“ smeet hij er telkens uit.

Maar zijn zin kreeg hij niet, tot hij er genoeg van had en met een doller kop het huis was uitgelopen.

„'k Gao nog lever as knecht bie een ander, dan achter mien vader an te hinken hier op de plaotse.“

De oude man kreunde en draaide zich om naar zijn vrouw.
„Zei ie wat?“

„Nee, Derk, nee.“

Een ogenblik bleef de boer naast haar voortlopen. Wat leek ze toch klein en in mekaar geschrompeld onder die doek. Dan slofte hij weer vooruit.

De jongen had een stieve kop en was als knecht gegaan op „de Höfte“ — een paar uur rijden bij hen vandaan. Hij had niets meer van zich laten horen. Maar drie weken geleden, op een avond laat, was de boer van „de Höfte“ hem met de

PRINS

sjees komen halen: Jan Hendrik was van de hooizolder gevallen die middag en nog steeds niet bij kennis.

„Môder,” zei de oude man zacht en kwam naast haar lopen.

En hij zag weer de bedstee, waarin hun zoon zo stil en bleek terneerlag. O, had de jongen toch nog maar eenmaal opgekeken . . . Het had niet mogen zijn, al had zijn vader zijn harde kop wel tegen de beddeplank willen slaan —. Ze hadden hem naar 't kerkhof moeten brengen. De armen van de boer hingen opeens slap naast hem neer, de lantaarn botste tegen zijn knie.

„Derk, tó,” troostte zijn vrouw en duwde hem zachtjes voort over het kerkplein. Ze schoven naast elkaar in de kerkbank en luisterden met gebogen hoofd naar het verhaal van de Engelenzang, die ruiste langs de hemelen boven Bethlehem. En van de herders, die door zo grote blijdschap vervuld waren, dat ze hun kudden verlieten, om te gaan zoeken naar de kribbe in een stal even nederig als hun eigen woning.

En toch moesten ze hun stramme knieën ervoor buigen, omdat het Kind in die Kribbe de Liefde was, die stugge harten milder maakte en leed kon verkeren in zegen.

Een harde, bevende hand legde zich een ogenblik hulpeloos om de gevouwen handen van de oude vrouw, die schreide met grote, langzame tranen.

„Ere zij God,
Vrede op aarde,”

zong het orgel.

Op de terugweg naar huis liep hij stuntelig achter zijn vrouw aan. Zij droeg de lantaarn en zo nu en dan klonk het troostend:

„Kom, Derk, kom.”

Voor het huis bleef hij staan en keek naar omhoog. Waar was hun jongen nu? Zou hij neerzien op hun eenzaamheid en weten van dat berouw, dat knaagde . . . ? Zou hij zijn vader vergeven kunnen? Hij keek om zich heen over de stille, berijpte landen en toen weer naar boven, naar de wijde lucht met de fijne nevelige

randen in de verte. Een menselijke stem kon hem niet meer bereiken, maar misschien . . .

Op eens liep de boer naar binnen en haalde de midwinterhoorn.

Voorzichtig legde hij hem over de rand van de put en zijn bevende lippen zochten het mondstuk. Een lange, donkere toon zong zoekend door de avond. Even bleef het stil. Nog eens probeerde de boer en weer zond de hoorn zijn stem op naar de verre, verre hemelen . . .

„Jao, jongen, zee, ik was altied wat kort en 'k dacht dan alenig maor, dat ik de baos was in 't huus.”

„Toe-oe-oe!” een bevend smeken.

„Maor 'k meende toch het beste met de plaotse. Dat wèt ie toch wal?”

Op en neer klommen en daalden de tonen weer door de eenzaamheid.

„Jao, mien jungskén. Zo hê'k oe nooit genuumd tó-j nog lèfde. 'k Zal nog vulle meer blaazen, da'j mien gunder misschien horen kunt.” Langzaam en vragend weemoedig volgden de klanken elkander op en werden voortgedragen door de wind, die zachtjes suizelde door de beukenhaag.

„A'j toch nog maor efkes de ogen had opgeslaogen . . .”

Hij hield de hoorn een eindje van zich af en leunde tegen de heg.

Naast hem stond zijn vrouw, hij zag haar niet. In een stomme verwachting keek hij omhoog . . . Er blafte een hond ergens ver weg. Dan was het weer stil, alleen de wind veegde met ijl getinkel wat ijzel van de takjes. Tot er op eens een heldere, warme klank aanruiste door de avond. Eerst aarzelend, maar langzamerhand rijden de tonen zich aaneen tot een plechtige melodie. Een andere hoorn antwoordde en van heel ver weg, als een zuivere echo, een derde.

Met wijd open ogen stond de boer daar. Zijn instrument was

op de grond gevallen. Zijn handen lagen gevouwen op de rand van de put; roerloos luisterde hij naar de klanken, die van zo verre kwamen — zo ver, alsof de hemelen vaneen geschoven waren en vandaar een Goddelijke boodschap: licht — blijdschap — Vrede werd uitgestort over zijn hunkerend hart. En voor de eerste keer werd het waarlijk Kerstmis voor hem.

Zie, daar ging hij en zag op naar de hemel om te zoeken naar een ster — en daar knielde hij als een herder in de velden van Bethlehem en dronk de stralende woorden in:

„Vreest niet, want zie, ik verkondig U grote blijdschap . . .”

Hij zag het Kind en strekte zijn handen naar Hem uit en 't was hem temoede, of zijn eigen kind opstond in dit Kind, dat hem kwam verlossen in deze heilige nacht.

DE BRANDENDE FAKKEL

Donkere schaduwen schoven door het dichte bos. Zachte voetstappen kraakten in de sneeuw, eventjes flitste het licht van een tondel, dan doofde het weer en was de duisternis zo dicht als te voren. Dikke boomstammen doken zwaar en somber op langs het smalle hoespad en tastende, voorzichtige voeten zochten aarzelend hun weg door de witte Kerstnacht.

Er mompelden zachte stemmen; dan weer stilte in het grote ondoordringbare bos, waar de bomen witte, hoge kussentjes op de takken droegen en waar elk spoor zich afstempelde in de dikke sneeuwvacht.

Eindelijk, bij een kleine heuvel, half verborgen onder eiken hakhout, scheen het doel bereikt. De menselijke gedaanten verdwenen, na nog even omzichtig te hebben rondgekeken, door

een lage deur, die bijna geheel verborgen was achter een stronk van een oude, afgebroken dennestam.

Ook Rienke Harmensz. zocht zijn weg naar de eenzame heuvel.

Hem was het bos bekend tot in elke uitstekende wortelstomp op het pad, tot in elke afgebroken stam, die dwars over de weg was neergevallen en daar leek vastgegroeid, overwoekerd door een dikke laag mos.

't Was vinnig koud. Rienke trok de muts verder over de oren en stopte zijn verkleumde handen dieper in zijn broekzakken. Hij mompelde een verwensing, toen een zwaarbesneeuwde tak hem in het gezicht zwiepte en de natte massa in zijn hals terecht kwam.

't Was al laat, hij moest zich haasten, want de verborgen Kerstdienst in de bosheuvel zou wel vroeg beginnen, zodat de mensen, die stil en geheimzinnig waren samen gestroomd, van heel ver weg soms, nog tijdig thuis konden zijn.

Zou Geerte, zijn vrouw er zijn vanavond met Brechtje, zijn enig dochtertje?

O, ze zou zeker komen, ze wist immers, dat hij er ook zijn zou. Om de dienst, ja natuurlijk, maar toch ook om haar beiden te zien. Hoe lang leefde hij nu al, als een vogelvrije, diep in het bos?

Dat was nu al maanden, sinds de hagepreek, die op zijn terrein was gehouden, uit elkaar gejaagd was door de Spanjaarden.

Hoevelen waren er toen gevangen genomen en gestorven op de brandstapel. Als helden waren ze de dood ingegaan met een loflied op de lippen . . .

Hij had ook hun lot willen delen, maar in de algemene verwarring had zijn vrouw hem meegetrokken en verborgen onder het hooi in de schuur.

Hij had eerst niet gewild. Hij wilde niet vluchten als een laf-

aard. Hij was een ketter en hij durfde het aan, te lijden voor zijn geloof, zoals eens Christus voor hen allen geleden had.

Maar zijn vrouw had hem gesmeekt, zich toch verborgen te houden:

„Zie, de Spaanse soldaten trekken immers al af!”

En Brechtje hing aan zijn hals en schreide:

„O, vader, vader! Laat u toch niet pakken.”

Toen was hij gezwicht, maar nog had hij er een hittere smaak van in de mond. —

Terwijl hij zijn weg zocht in de dikke sneeuwlaag, gingen zijn gedachten weer terug naar die avond, toen hij gevluht was van zijn eigen erf met een grof brood en een stuk spek in een zak op de rug. Hij zag zich nog gaan. 't Was gelukkig een donkere nacht, een enkel lichtje glom achter de ruit van een eenzame hoeve, maar geen mens kwam hij tegen op zijn pad. Nog eenmaal had hij omgekeken naar de kaars, die Geerte had vastgekleefd voor het kleine venster. Toen was hij met een diepe zucht het hos ingetrokken — Voor hoe lang . . . ?

Een enkele keer slechts was hij thuis geweest, als een misdadiger, die inbrak in zijn eigen woning. Hij vloekte — maar zelfder tijd stond hij verschrikt stil.

„Stommeling!” Nog had hij niet geleerd te zwijgen, maar o, de haat, die brandde in zijn hart! Haat tegen de Spanjaard, die hem verjaagd had van zijn erf en hem als een halling het hos had ingedreven, ver van vrouw en kind.

Straks zou hij haar weerzien, misschien ook spreken? Hij wist niet, of daar kans op was. Hij zou zich maar stil achteraf houden. Als hij haar maar zag, och, dan was dat al genoeg . . .

Een zucht, die eindigde in een droge snik. Weer stond hij luisterend stil, donker was het, geen ster fonkelde hoven zijn hoofd, alleen de sneeuw lichtte op het pad.

Hè, kraakte daar weer een voetstap? Vlug verschool hij zich achter een dikke stam.

Een schaduw schoof gejaagd voorbij. Zeker ook naar de Kerstdienst. Aanspreken durfde hij niet, hij moest maar onbekend blijven. 't Was te gevaarlijk. Allen, die deze Kerstavond naar de heuvelkapel trokken, waren wel vertrouwd, maar 't was beter, dat zijn naam niet meer genoemd werd, hij moest liever als gestorven beschouwd worden.

Hij balde de vuisten. O, die ellendelingen, die hem dit aandeden!

Nog hadden zij de macht, maar wee hun, als het getij keerde! Wee hem, die dan in zijn handen viel!

Haastig liep hij nu verder, daar was hij bij de heuvel. Even nog tuurde ook hij om zich heen, dan stootte hij zachtjes de deur open en schoof naar binnen.

't Was vol in de kleine ruimte, een flauwe lichtschijn scheidde hem tegen.

Waar kwam die vandaan?

Hij rekte zich en keek over de hoofden van de mensen. In een hoek van het grote hol verrees een ruw houten kruis, geheimzinnig verlicht door twee rechte kaarsen, die brandden aan zijn voet.

En vlak voor de kaarsen, daar zag hij een eenvoudige houten kribbe en . . . hij stond nu op zijn tenen . . ., er sliep een kind in, een klein levend kind. De schaduw van het kruis viel over zijn rond gezichtje en over zijn handjes, die opzij van zijn hoofdje lagen.

Was dat mogelijk? Net als het Kindeke in die stal in het verre Bethlehem. Hij kon er zijn ogen niet van af houden. Ja, zo moest het geweest zijn in dat verre land. Daar had de Christus gelegen, het kind van ouders, even arm en opgejaagd als deze mensen hier.

Zij hadden immers geen herberg gevonden in het grote Bethlehem en ze waren dankbaar voor de kleine stal, die hun eindelijk werd toegewezen.

En zo was het nog. Nog vond datzelfde Kind geen plaats in de grote wereld en moest aanbeden worden in een verborgen hol, door mensen, die hun leven waagden, om te kunnen knielen bij Zijn kribbe.

Donkere gedachten woelden in Rienkes hoofd, gedachten van haat en wraak! 't Kwam zeker door de eenzaamheid, dat ze in hem opkwamen. Vroeger was hij zo niet, vroeger, toen hij nog als jonge boer vrij rondliep over zijn eigen erf. Hij beet zijn tanden op elkaar. Een ogenblik maar, dan keek hij zoekend rond. Waar waren Geerte en Brechtje? Rusteloos zocht hij alle gezichten af. In de schemerige kaarsenschijn zag hij veel bekenden, maar zij beiden waren er niet. Er klemde een vage angst om zijn hart. Er kon immers ziekte zijn thuis? Hoe zou hij dat weten in zijn boshol?

Sinds de Spanjaarden een wachtpost hadden betrokken vlak bij zijn hoeve, durfde hij niet meer naar huis.

Nog eens zwierven zijn ogen rond, gejaagd en ongerust.

Nee, hij vergiste zich niet: ze waren er niet.

Hij trok zijn muts dieper over het voorhoofd en stootte zijn buurman aan.

„Waar zijn Geerte en Brechtje?” fluisterde hij.

„Mens!” schrok de ander. „Rienke!”

Rienke legde een vinger op de mond.

„St,” waarschuwde hij. „Zeg me alleen, waar mijn vrouw en mijn kind zijn.”

De ander aarzelde, dan antwoordde hij deelnemend:

„Weet je dat dan niet, man? Geerte is ernstig ziek, longontsteking. Ze ligt met hoge koorts te bed.”

Rienke voelde de kleur uit zijn gezicht trekken.

Zover had hij nooit gedacht, dat ziekte haar zou kunnen treffen, terwijl hij weg was.

Een ogenblik voelde hij zich week van angst.

„'k Moet er heen,” stamelde hij. „Nu dadelijk.”

Maar de dienst was begonnen, de mensen lagen geknield op de harde grond, hij alleen stond en zag nu duidelijk het kind, dat daar rustig voortsloep in de kribbe.

En weer kon hij zijn ogen niet er van af houden. Zo teder en eenzaam lag het daar, of het smeekte om bescherming tegen de harde wereld en tegen het leven, dat meedogenloos en wreed om hem heen stond.

„Onze Vader,” bad de prediker.

„Onze Vader,” fluisterde Rienke hem na en zank in de knieën. Een ogenblik vergat hij Geerte en Brechtje. Het was hem, of daar voor hem het Christuskindje lag en hij knielde in de verre stal van Bethlehem, als een van de herders.

Maar allen hadden een geschenk, alleen hij niet. Had hij werkelijk niets om aan het Kindeke te geven? Terwijl zijn lippen meeprevelden:

„En vergeef ons onze schulden,

Gelijk wij willen vergeven onze schuldenaren”
waren zijn gedachten er niet bij en zocht hij beschaamd naar een geschenk voor het Kindeke.

„Amen,” klonk het eindelijk. Rienke opende de ogen en vond zich weer terug in de armelijke onderaardse kapel. Even keek hij nog verdroomd naar zijn lege handen, dan stond hij met een zucht op.

Nog eenmaal rustte zijn blik op de onschuld en de tederheid in die kleine kribbe, maar dan voelde hij weer zijn onrust stijgen: Geerte?

Gejaagd trok hij zijn wambuis hoger aan de hals dicht en vluchtte bijna de verborgen bedemplaats uit.

Nu naar huis, zo gauw mogelijk. Even nog moesten zijn ogen wennen aan de duisternis, maar dan lichtte de sneeuw weer voor zijn voet.

Gejaagd holde hij het hoespad af. Daar lag het dorpje en daar stond de trotse kerk; feestelijk gloeiden de ramen. Toen hij

dichterbij kwam, viel het licht stralend op de sneeuw in kleuren van blauw en purper.

„Ook een Kerstdienst,” dacht Rienke. „Maar niet voor ketters.” En weer voelde hij zijn hart warm van erbarmen voor dat kleine kindeke, eenzaam en verborgen in het bos.

Kom, hij moest voort! Ginder lag zijn huis, voorbij de wachtpost. Al dichter en dichter naderde hij. Hoe? Zou het lot hem gunstig zijn? Er brandde geen licht bij die vervloekte Spanjaarden.

Maar voor het raampje van zijn eigen hoeve wapperde een kleine kaarsvlam. Zou Geerte hem verwachten?

Een ogenblik vergat hij alle voorzichtigheid en rende voorbij de wacht het erf op van zijn eigen huis. Hij stortte binnen en daar, in het halfdonker van de bedstee, lag zijn Geerte.

Ze strekte de armen naar hem uit.

„Rienke!” zei ze alleen. Haar ogen glansden, zoals hij nog nooit eerder gezien had en schrijnend wist hij meteen, wat dat betekende:

Zijn Geerte had gekeken in een wereld, waar het beter was dan hier, waar geen haat en vervolging meer waren, en waar een Kind, Dat eenmaal glimlachte in een schamele stal, Zijn armen opende voor allen, die tot Hem kwamen om rust te vinden.

Dan lag Rienke op zijn knieën bij haar, zijn hoofd verborgen in de bonte deken.

Een poos was het heel stil in het vertrek; er rakelde een kooltje in het houtvuur en de hand van de zieke streelde zachtjes door zijn ruige haren.

„Brechtje heeft van de prediker het Kerstverhaal zo mooi leren opzeggen,” zei zijn vrouw eindelijk.

„Doe het nu nog eens voor vader, Brecht.”

Langzaam en duidelijk begon Brechtje:

„En het geschiedde in de dagen van Koning Herodes —”

Maar de woorden drongen moeilijk tot Rienke door.

Een grote bitterheid vervulde zijn hart en toen ze klaar was, klonk het donker:

„En nu heeft het Kind nog alleen maar een verborgen stal.”

Er leefde zoveel haat in zijn woorden, dat Geerte verschrikt een hand op zijn mond legde.

Hij nam haar hand weg.

„Waar was de wacht?” vroeg hij somber. „Er brandde geen licht in de poort.”

„Naar de kerk denk ik. Brechtje heeft ze zien gaan.”

„Hm,” bromde Rienke.

Nog even zat hij op het bed van zijn vrouw.

„Heb je genoeg te eten?” vroeg hij dan bezorgd.

„Meer dan we op kunnen. Buurman bebouwt ons landje en Bonte heeft nog nooit eerder zoveel melk gegeven.”

Rienke knikte gerustgesteld, dan dwaalden zijn ogen weer gejaagd naar de deur.

„De dienst zal zo wel eindigen, ik moet weer weg. Als een hond verjaagd van mijn eigen erf.” Hij gromde.

„Stil toch, zeg zulke woorden niet in de Kerstnacht,” smeekte zijn vrouw.

Hij hield zich in om harentwil en terwijl hij nog eenmaal zijn grove hand om haar gezicht heen legde, zei hij:

„Maar ik kom terug, alle dagen tot je beter bent.”

Haar ogen straalden hem tegen zo, dat hij onrustig de zijne weer door het vertrek liet dwalen.

„Je hoeft niet bang voor me te zijn. Ik kom vast en zeker langs die wacht.”

„Ik ben niet bang,” zei ze stil. „Ons leven is in Gods hand.”

Zo ging hij weg. Brechtje bracht hem het erf af.

„Het is niet goed met moeder,” fluisterde ze.

„Nee, dat weet ik,” zei hij hees.

Hij drukte haar tegen zich aan.

„Niet bang zijn, ik kom je halen.” Zijn stem beefde.

Toen sloop hij de duisternis in.

Wat kraakte die sneeuw! Zou iemand hem horen? Er brandde nog volop licht in de kerk. Toen hij er langs kwam — hij werd er naar toe getrokken — hoorde hij zingen:

„Ere zij God

Vrede op aarde.”

Onwillekeurig vouwde hij de handen, maar in eens vluchtte hij voort.

„Vrede op aarde,” mompelde hij bitter. Wat was het donker; geen ster trilde aan de hemel. Een fijne sneeuw doezelde zachtjes naar beneden. Eerst nog luchtig, maar dan werden de vlokken dichter; de wind nam ze op en stooft ze voor zich uit. Als fijne spijkertjes prikten ze in zijn wangen.

„Vervloekt.” Hij kon geen hand voor ogen zien. Waar was die weg? Zijn voeten zochten, zijn handen grepen naar de boomstammen. Dit pad kende hij eigenlijk niet. Voor de vogelvrijen waren de geheime wegen . . .

Deze weg hier liep langs het moeras, dat zich gevaarlijk onschuldig langs de weg uitstreckte als een wijde sneeuwvlakte . . .

Eindelijk was hij „thuis”. Thuis in het kleine hol, dat hij zich gegraven had onder de dichte braamstruiken. Daar zou niemand hem zoeken. Hij moest er op handen en voeten in kruipen, maar eenmaal binnen, was het ruim genoeg. Hij kon er rechtop in rondlopen. Er stonden een paar houtblokken om op te zitten en er lag een bed van dennenaalden.

Goddank dat hij er was; 't werd noodweer.

„Goed voor die kerkgangers!” Hij grimlachte. Zijn eigen volk zou al wel thuis zijn.

Jammer dat de wachtpost niet langs het moeras moest. Het was anders een drukgebruikte weg voor kerkgangers. Licht kwamen er een paar Spanjaarden over . . .

Hij wreef zich in de handen.

Maar dan ineens liet hij zich neervallen op een houtstomp.
Geerte!

Dat hij haar nu missen moest. Hij balde de vuisten. Zij zelf was er mee verzoend, dat had hij aan haar stralende ogen gezien. „Ons leven is in Gods hand,” zei ze. En zij wist het, ze was immers zo dicht bij de eeuwigheid.

„Ons leven is in Gods hand,” fluisterde hij haar na en toen als vanzelf:

„Ons aller leven . . .”

Hij werd onrustig.

Dus ook dat van de Spanjaarden, die vanavond bij noodweer langs het moeras moesten.

Hij stond op en vloekte. Met grote stappen liep hij van de ene kant van zijn hol naar de andere: twee heen — twee terug.

„Laat ze verdrinken!” zei hij ruw, maar hij hield het niet meer uit in de kleine ruimte, hij kroop weer naar buiten.

Sneeuwstorm! Hij, die aan de duisternis gewend was, zelfs hij kon geen hand voor ogen zien.

Die lui hadden natuurlijk ook vrouwen en kinderen en zeker moesten er verscheidene langs het moeras . . .

— Ons aller leven —

Hij kroop weer naar binnen, greep een bepekte boomtak, stak hem aan en liep weer naar buiten, naar de kant van het moeras.

„Nu kunnen ze me grijpen,” dacht hij, maar meteen wist hij dat in de dichte sneeuwjacht die kans niet groot was.

Vlug tornde hij tegen de storm op.

Hoorde hij daar al stemmen? En schreien? Een vreemde taal? Maar van mensen in nood; een hartekreet klonk hetzelfde in alle talen. Zo vlug mogelijk kwam hij naderbij.

„Hierheen!” schreeuwde hij en zwaaide zijn fakkel.

Nog dichterbij waagde hij zich, tot hij een groepje donkere gestalten zag, die, angstig tegen elkaar aangedrukt, bij een boom stonden. Ook een paar kinderen.

„Hallo!” schreeuwde hij weer en nu kwam er wat beweging in de groep, enkele schaduwen maakten zich los en liepen op het licht af.

Rienke stond nu zo dicht bij, dat een lans hem had kunnen doden.

Hij hoorde een diepe zucht van verlichting, grimmig zwaaide hij zijn flambouw en deed stap voor stap een schrede achterwaarts, zodat de verdwaalden hem goed konden volgen.

Eindelijk waren ze voorbij de gevaarlijke plek; vliegensvlug stak hij zijn toorts in de sneeuw, zodat de Spanjaarden hem konden gebruiken en verdween in de duisternis.

Pas, toen het bos hem diep genoeg in zich had opgenomen, stond hij stil en luisterde. Heel in de verte hoorde hij stemmen, maar geen noodkreten meer.

„Goddank.” Het ontsnapte hem tot zijn diepe verwondering. Hij trachtte om zich heen te zien. De felle sneeuwstorm had zich neergelegd en nu dwarrelden de vlokken zoetje om hem heen en vleiden zich in zachte donzigheid op elkander.

Op de tast zocht hij een boomstam en leunde er tegen aan. Hoe wonderlijk stil was het rondom hem en in hem. 't Was, of de witte wereld om hem heen wachtte. 't Was, of zijn eigen hart wachtte en nu pas bereid was het wonder van Kerstmis te ontvangen. Zo stil . . . zo als in het verre Oosten, toen het roefdier zich neerlegde naast het weerloze lam; zoals een grashalm onhoorbaar meetrilde op de avondwind.

Hij moest neerknielen in de koude sneeuw en zijn handen voor zijn gezicht slaan. Nu pas besepte hij diep Geertes woorden: „Ons leven is in Gods hand.”

Hij moest bidden, zijn hart was vervuld van de Heilige Avond en van het Kindeke, dat ook in hem geboren was. Maar hij vond geen woorden. Ze leken hem arm en stotend, geen tolk voor zijn overvol gemoed en weer voelde hij droevig en beschaamd:

„O Kindeke Jezus, hier lig ik voor Uw kribbe en ik heb geen geschenk voor U.”

Maar zijn kommer week tezelfder tijd, want ergens vanuit de hemelen boven de duistere aarde was het hem of een kinders- stem fluisterde:

„Gij hebt mij immers een brandende fakkel gebracht . . .”

DE KLOKKEN VAN MEESTER IJSBRAND

„Meester Ijsbrand heeft zeker wel gezien, dat onze toren bijna geheel hersteld is?”

De deftige heren burgemeesteren van het stadje stonden allen in de kleine werkplaats van de klokkengieter en vulden de ruimte met geglans van fluweel en brandheldere gesteven beffen. Meester Ijsbrand sprong recht, hij trok met zwierige armbeweging zijn baret van het hoofd en zijn jong, vrolijk gezicht was een en al spanning in afwachting van de opdracht, die nu zeker volgen zou.

De heren moesten eens weten, hoe lang hij al op hun komst gewacht had. En nadat de vorige week de laatste steiger van de machtige Dom op het kerkplein was neergehaald, had hij bijna niet meer kunnen eten van verwachting.

Nu moest de opdracht komen! De opdracht, waarvan hij gedroomd had, sinds de hevige brand enige jaren geleden de oude toren, die hoog en trouw over de huizen van het stadje uitzag, had verwoest.

Zijn hart klopte in zijn keel onder de zorgeloos gestrikte stropdas, want daar kwamen de woorden, die zijn bloed aan het tintelen brachten.

Een van de oudste magistraten schraapte zijn keel en ging langzaam en plechtig voort:

„Nu vraagt het bouwwerk om een carillon, waarop de beiaardier weer zijn liederen zal kunnen spelen, dat het klinkt over het marktplein.”

Hij kuchte en sprak verder:

„Ook heeft de uurwerkmaker een torenklok met een slagwerk ontworpen. Elk heel en half uur zullen een man en een vrouw beurtelings met een hamertje op een klok slaan. Ook die klok moet gij gieten.”

Meester IJsbrand vertrouwde zijn oren niet, want nog waren de heren niet uitgesproken:

„En dan stellen wij ons voor één grote luiklok in de toren op te hangen, die luiden zal bij vreugde en droefenis. Wij zouden het op prijs stellen, als deze klok voor het eerst op Kerstavond zou kunnen klinken.”

De jonge Meester IJsbrand knikte ijverig en nog voor de raadsheer was uitgesproken, stamelde hij:

„Een mooie opdracht, voorwaar een mooie opdracht.”

Hij keek naar buiten over het ruime marktplein naar de oude, vertrouwde toren, die eindelijk weer in zijn vroegere trotse glorie machtig en toch sierlijk tegen de strakblauwe lucht afstak.

„Ja, ja,” zei hij na de besprekingen. „Ik dank de heren en ik hoop tot ieders goedkeuring te zullen werken.”

Buigend liet hij de voorname bezoekers uit en toen danste hij naar de woonkamer achter de werkplaats, waar Griete, zijn jonge vrouw, te naaien zat. Haar voet douwelde op en neer aan de schommelwieg, waarin een kleine IJsbrand met gezonde, rode wangen rustig lag te slapen.

„Griete, Griete!” IJsbrand trok haar omhoog uit haar stoel.

„De toren zal weer zingen door mijn hand!”

Een ogenblik keek Griete verbaasd, dan begreep ze, wat de heren raadsleden van het stadje zoëven in de werkplaats hadden besteld en ze begon te lachen over haar hele wezen.

„O IJsbrand!” riep ze, maar meteen legde ze een vinger op de mond en keek verschrikt naar de kleine jongen, die eventjes bewoog in zijn slaap en met zijn dikke vuistjes in zijn gezicht boende.

Fluisterend praatten ze verder, maar IJsbrand was te ongedurig. 't Liefst was hij meteen begonnen. Hij liep al weer naar de werkplaats en kwam meteen terug ook:

„En de luiklok moet de komende Kerstdienst inluiden!”

In zijn werkplaats greep hij koortsachtig naar een paar teke-

ningen, ontwerpen, die hij al klaar had liggen als het lot hem gunstig was en hij een stem mocht geven aan zijn dierbare toren.

Als klein kind had hij gewoond in diens schaduw en gespeeld in het oude portaal, als het hek open stond en de koster zong bij het orgel.

Later was de koster zijn leermeester geworden en had hij zelf mogen fantaseren op het orgel en trok hij 's Zondags mee aan het klokketouw.

En toen was het begonnen. Als daar boven zijn hoofd de klok langzaam kantelde in de klokkestoel en een dringende stem uitzond, die de mensen noodde tot de kerkdienst, dan droomde hij ervan zelf eenmaal zo'n machtige bronzen stem te gieten. En eenmaal te luisteren naar de klokken, die hij zelf gemaakt had. De droom werd werkelijkheid: hij was nu klokkengieter, maar hij moest nog naam krijgen. En de klokken in de gerestaureerde toren zouden hem bekend maken, zijn naam zou meegalmen in het bronzen gebeier boven uit de beroemde toren.

De andere dag begon hij al aan zijn werk.

O, hij wist, hoe de klank worden moest. Zingen moest de luidklok. Daarin zou hij iets meegieten van zijn eigen onbekommerde blijheid.

Zingen zou hij op de gewijde feestdagen en op de heilige Kerstavond en vreugde beieren in de harten van de mensen.

Koortsachtig werkte hij. 't Was al najaar en de tijd drong. De gietvorm wachtte, terwijl hij nauwkeurig berekende, hoe de verhouding moest worden van de metalen voor de klokspijs: zoveel zilver, ijzer, brons en koper.

Griete mopperde wel eens:

„Je zult nog ziek worden en je klok niet eens horen luiden: vannacht heb je weer haast niet geslapen.”

„Ik kon niet slapen. De hele nacht heb ik liggen bedenken, wat het randschrift van de klok moet zijn. Maar nu heb ik het gevonden:

**Ik lui het blijde leven,
Dat God ons heeft gegeven!**

Vol verwachting stonden de mensen eindelijk op Kerstavond om de toren.

De priester had de klok gewijd en nu mocht hij geluid worden. Daar tuimelden de eerste klanken door de galmgaten naar buiten: blijde, lichte klokketonen, die juichten in de stille Kerstnacht.

Bevend van spanning stond IJsbrand in het kerkportaal. Boven zijn hoofd galmden de klare stem. Zo was het goed.

Vermoeid leunde hij tegen de muur en dronk de muziek van zijn klok in.

Hij stond er nog, toen de klokkelouder naar beneden kwam gestommeld en de stem in de toren allang zweeg.

Griete kwam hem halen voor de kerkdienst. De mensen knikten hem toe.

Als een kind zo blij en gelukkig zat hij naast haar en luisterde naar het oude Kerstverhaal.

Het was hem zo wonderlijk licht te moede, als hij dacht aan het Kindeke, dat eenmaal geboren werd in een stal.

Als hij zijn ogen sloot, zag hij voor zich de kribbe in een aureool van verwachting.

De kribbe, als een blijde belofte voor een rijk, gezegend leven.

Na deze avond kon IJsbrand vol zelfvertrouwen aan de andere klokken beginnen. En na een poos zong ook het carillon weer op de marktdagen. De wijsjes dartelden vrolijk door de lucht, de wind speelde met de tonen en strooide ze uit over de stille straten van het stadje.

De inwoners werkten er rustig en tevreden bij en de naam van Meester IJsbrand werd bekend tot ver buiten de muren.

De beeklok luidde bij geboorte en dood. De mensen hoorden

zijn stem graag, want een geboorte werd met vreugde ingeluid en was het niet Gods wil, dat voor en na een mensenziel werd opgeroepen tot het koninkrijk der hemelen?

Maar vreugde en leed wisselen elkaar niet altijd zo vredig af in het leven: eens op een dag kwam er een vreselijke gast de poorten van het stadje binnen.

Hij droeg een lange, grauwe mantel over zijn magere uitgeeerde leden en zijn ogen fonkelden koortsachtig in zijn hoofd. Hij sloop van huis tot huis en zette op elke deur zijn onverbiddelijk teken. Dan kwam hij onzichtbaar binnen en blies zijn zieke adem over de peluwen van hen, die argeloos lagen te slapen. Grimmig deed hij zijn werk, geen huis sloeg hij over. Met zijn dorre hand streek hij de kinderen over het voorhoofd, en zie, ze verbieekten en hun voeten, die daareven nog huppelden langs de straat, sleepten zich verder voort als door een hoge laag mul zand . . .

De moeders wiegden hen wanhopig in haar armen, maar de vreemdeling zwaaide zijn grauwe mantel ook over haar en tegen de morgen stierven beiden, moeder en kind . . .

Meester IJsbrand stond radeloos bij het ziekbed van zijn kleine jongen.

„Griete,” stamelde hij. „Griete.”

De moeder wiegde het zieke ventje op haar schoot; soms drukte ze hem wanhopig aan haar hart in een machteloze poging iets van haar eigen levenskracht aan het kind mee te geven.

Zo liet IJsbrand haar achter, om zijn luiklok te gaan luiden, want ook de koster was door de ziekte gegrepen.

„Lui de klok voor onze doden, Meester IJsbrand,” zeiden de vroede vaderen hem.

En IJsbrand slingerde aan het klokketouw . . . De klok zong met vreugdevolle tonen over de eerste begrafenissen, droevige stoeten, die door de grauwe morgen voorttrokken. Al vaker klonk zijn stem en na een paar dagen beierden zijn tonen zonder

ophouden over de getekende stad, waar men zijn doden, in een laken gespeld, haastig buiten de poorten bracht.

Geen huis, dat niet rouwde, geen deur die de gevreesde vreemdeling had overgeslagen.

En IJsbrand stond daar, doodsbleek, met gloeiende ogen.

„Lui dan, mijn klok! Lui dan!” smeekte hij, als de klok zijn opgewekte tonen uitzond over de sombere stoeten, die haastig naar de stadswallen trokken.

„Nee, niet zingen! Heb je dan geen hart? Schrei dan over Griete en IJsbrand, die vanmorgen zijn weggedragen. Schrei dan, ik smeeek het je.” En hij rukte aan het touw, zodat de lichte klok heen en weer bonkte in de klokkestoel, maar zijn stem bleef hoog en als onberoerd.

De hand van IJsbrand gleed machteloos langs het touw omhoog . . .

De vreemdeling had zijn werk gedaan. Nog maar een enkele maal spookte zijn vale schaduw langs de huizen, nog een enkele maal trok een sombere stoet door de stadspoorten.

De klok, die alleen gemaakt was voor betere tijden, kon niet schreien. De beeklok zweeg, zijn blijde stem paste niet bij deze grauwe dodendans.

Urenlang zat IJsbrand over zijn tekentafel gebogen; maar hij arbeidde niet, zijn stift trok doelloze figuren op het papier en vaker nog lag het krijt stil en staarden zijn ogen naar buiten, waar de toren, ernstig en onaantastbaar, op de smartelijke mensen neerzag . . .

Wel gingen ze 's Zondags op naar de kerk, maar geen klokke-tonen nodigde hen uit, want niemand verlangde ernaar de klok te horen juichen over zijn nood.

Weer werd het najaar. Donkere wolken joegen langs de hemel. En vaker stond Meester IJsbrand bij het raam en staarde naar de torentop, waarin zijn klok stom en stil wachtte.

Ja, wachtte, op hem, dat voelde hij, dat wist hij. De klok wachtte op zijn meester, de klok wilde weer luiden met een zware donkere toon, die niet meer heenlachen zou over hun ongeluk. Zijn trotse, hoge vriend moest weer kunnen spreken tot de mensen aan zijn voet.

Weer stond Meester IJsbrand voor de heren burgemeesteren.

't Leek lange jaren geleden, dat hij met hen praatte als een zorgeloze, jonge man, het hart vol verwachting; nu stond hij daar gebogen en moe en smeekte hun, of hij de luiklok mocht omgieten, zodat haar stem mee kon rouwen met de treurende mensen.

Het werd hem toegestaan.

En weer werkte IJsbrand, maar dit maal vloog de tekenstift niet koortsachtig over het papier.

Hij werkte langzaam en gedegen. Soms hief hij het hoofd luisterend op, maar boog het meteen weer, als betrapt . . . Er

klonk geen wiegeliëdje uit de achterkamer en geen kleine IJsbrand kraaide zijn levenslust uit.

Hij smolt de oude klok om; zonder dat het hem deerde, zag hij de brokken uit elkaar vallen in de smeltketel. Veel brons voegde hij bij de klokspijs, want de toon moest zwaar en dreuwend worden. En met vaste hand dreef hij er het randschrift in:

„'t Moet al dood,
Klein en groot,
Arm en rijk,
Al gelijk!”

„Op Kerstavond, de eerste na de grote ziekte, moet mijn klok de mensen weer oproepen naar de kerk,” dacht hij.

„Naar de dienst van Hem, Die ons voorging in het lijden.”

Zo gebeurde. De klok luidde op Kerstavond.

IJsbrand zelf hing aan het klokketouw. Hij hing er aan met zijn hele gewicht, want maar moeizaam was de klok heen en weer te krijgen . . . Eindelijk, daar schreide zijn stem zwaar en donker: „Waarom? Waarom?”

IJsbrand bleef luiden tot lang nadat alle mensen binnen de kerk waren. Zijn klok schreide zijn eigen leed uit en dat van hen allen, binnen deze muren verenigd.

Iemand leidde hem zachtjes weg van het klokketouw de kerk binnen.

De eerste ogenblikken luisterde hij als verdoofd naar de Kerstpreek. Daar onder de kansel stond weer de houten kribbe, maar IJsbrand zag die niet. Achter de kribbe doemde voor zijn doffe ogen, groot en onverbiddelijk, het kruis op. Dreigend strekte het de armen uit over de deemoedige mensen aan zijn voet.

IJsbrand boog het hoofd en met de handen voor zijn brandende ogen wist hij, dat het goed was zo.

Met elkander herdachten ze hier de geboorte van Hem, Die het leed van de wereld op Zijn schouders nam en Die het kruis oprichtte in het mensenhart.

Voortaan luidde hij trouw zijn klok. Hij kon maar niet genoeg krijgen van die stem, die door tranen heen tot de mensen leek te komen, somber en zwaar:

„Komm dann! Komm dann!”

De jaren vloten voorbij; nimmer week de herinnering, maar de stroeve plooiën om zijn mond vervaagden vaker voor een glimlach. Dikwijls stonden kinderen toe te zien naar de kokende klokspijs, die in de gietvorm vloeide.

Dan legde zijn hand zich soms op een jong hoofd en luisterde hij naar hun opgewekt gebabbel.

En vol dankbare ontroering kon hij staren naar het avondlicht, dat zachtjes uitdoofde in het mozaïek der kerkrampen.

In de werkplaats van Meester IJsbrand boog zich een grijzend hoofd over de tekentafel.

Tegenover hem zat Huib, zijn leerjongen. Zo nu en dan keek hij vol verwachting op naar zijn oude meester, maar storen durfde hij hem niet. Vol eerbied volgde hij de tekenstift in de hand van hem, die ver buiten de grenzen bekend en beroemd was. Eindelijk durfde hij schuchter vragen:

„Meester, zullen wij in deze nieuwe klok wat lichter metaal gieten, zodat hij eens wat blijder klinken zal? . . .”

Hij zweeg, verschrikt over zijn driestheid.

Maar toen er geen antwoord van de overkant kwam, waagde hij verder:

„Niemand kan als u een klok laten schreien, maarre . . .”

Hij haperde, maar toen zijn jonge, vurige ogen de oude wijze ogen van zijn Meester IJsbrand ontmoetten, zei hij vlug, terwijl zijn arm een verlegen beweging naar buiten maakte:

„Ziet Meester wel hoe blij en vrolijk het op het kerkplein is? Het leven is toch ook . . . ?”

Meester Ijsbrand was opgestaan, gooide de bovenhelft van zijn deur open en leunde naar buiten.

Een milde voorjaarszon vol belofte tintelde op de jonge bladeren van de lindeboom voor het huis.

In de verte speelden een paar kinderen, een vogel tureluurde de eerste tonen van een lentezang en boven alles uit rees daar zwijgend en groots zijn toren.

Hij legde zijn arm om de schouders van de jongen, die naast hem was komen staan.

„Ruikt Meester wel de lente?” vroeg Huib argeloos.

Hij hoorde het niet. Zijn gedachten dreven ver weg . . .

Eens was hij ook jong en leunde vol verwachting over zijn onderdeur. Toen voelde hij ook het blijde leven dringen in zijn bloed . . .

„Toen zongen mijn klokken, mijn jongen,” zei hij hardop, en in zichzelf mompelde hij:

„Griete . . . kleine Ijsbrand . . .”

„Maar later,” hij praatte weer tegen zijn knechtje, dat eerbiedig en verwonderd naar hem opzag:

„Later stierven ze . . . Ijsbrand was nu bijna zo oud als jij geweest . . . Er stierven velen, en niemand kon meer luisteren naar die zingende klokkestem. Toen goot ik deze, die je nu elke dag over het Marktplein hoort, die paste beter bij de eenzaamheid van ons, die achterbleven.

Maar jij,” hij keek de jongen vol genegenheid aan, „jij hebt misschien wel gelijk. Ja, dat heb je misschien wel.”

Hij zweeg weer, als had hij Huib vergeten. Zijn ogen dwaalden over het argeloze leven daar voor hem op het kerkplein, en bleven rusten op zijn vriend, zijn toren, eenzaam en stoer en overgoten van zonnelicht.

En vlak voor zijn deur, in een spleet van de stenen, wrong zich een paardebloem als een stralend wonder uit de harde grond!

Hij wendde zich af.

„Kom jongen,” zei hij enkel, „zoek nog eens voor me naar de berekeningen van de metalen voor de beeklok van onze kerk.”

Lang nadat Huib weg was, bleef hij die avond nog over zijn papieren gebogen.

Buiten waasde de voorjaarsnevel tedere schaduwen over de Dom.

„Je hebt aldoor als een wachter over mijn leven gestaan,” dacht de oude man ontroerd.

„Weet je nog van Griete en van IJsbrand?

„Waaromm? Waaromm?” riepen mijn klokken in die tijd. En mijn hart schreide mee: „Waarom?” als ik luisterde naar Gods woord.”

Verwonderd bleef hij even stilstaan bij zijn eigen gedachten. Vroeg hij de laatste jaren wel ooit:

„Waarom?” als een verwijt aan God?

Onwillekeurig vouwde hij de handen. Nee, het was immers alles goed zo, deze eenzaamheid, deze rust in zich zelve.

Weer werden zijn ogen getrokken naar de Dom, gehuld in avondnevel, als een symbool van in zich zelf besloten kracht.

Hij zag de avondzon nagloeien in de gebrandschilderde ramen, tot alleen de omtrekken van zijn toren nog maar vaag opdoemden in de duisternis.

De volgende dag zond hij een verzoekschrift aan de heren Burgemeesteren.

„Sta mij toe nog eenmaal mijn beeklok om te gieten.

Het komt mij voor, dat er een lichtere klank moet meespreken in zijn donkere stem.”

Een enkele van de vroede vaderen begreep de oude klokken-gieter en het werd hem nogmaals toegestaan.

Weer stond hij boven de smeltketel en zag met lichte weemoed de zware bronzen stukken oplossen en uit elkaar vallen.

Huib hielp hem, voortvarend en vol blijde verwachting.

En weer was het Kerstavond en hing de herboren klok boven in de toren.

Huib trok ditmaal het klokketouw.

Meester IJsbrand zat in de koorbank, leunde zijn hoofd tegen de wand en hoorde zijn klok: het was schreien en zingen beide. Zijn verklaarde ogen zagen onder de preekstoel het kruis, dat zijn strenge armen boven de kribbe uitspreidde.

Kribbe en kruis werden verenigd in een milde gloed van kaarsen, die de kribbe omstraalde en schuchter opklom tegen het harde houten kruis.

Meester IJsbrand boog het hoofd en zag zijn leven aan zich voorbij glijden.

Eerst de kribbe, dan het kruis . . . en daaronder de mens, die, van uit zijn nietigheid, geroepen wordt kruis en kribbe te verstaan en de tonen van zijn klokken om te smelten tot een harmonisch levenslied.

Meester IJsbrand vouwde de handen; boven zijn hoofd beierde zijn klok, die het randschrift droeg:

Langs kribbe en kruis
Naar 't Vaderhuis.

EEN STER WAS ZIJN GELEIDE

Sepp Kuri's zwaarbeslagen schoenen stampten op de blankgeschuurde houten vloer.

„Ga toch eens zitten, jongen,” waagde zijn moeder.

Hij hoorde haar niet, steeds beenden zijn bergschoenen: vier passen heen, vier passen terug . . . eentonig en als een klok zo regelmatig.

Klos — klo — klo — klo —

Verder was het stil, alleen moeders breipennen tikten en Sepp wandelde van de tafel naar de kachel en van de kachel naar de tafel.

Maar Sepp beende niet in de kamer met het aardig houtsnijwerk en het machtig gewei boven de deur; ver daarbuiten liep

Kuri, de gids van het dorp. Pickel en touw bungelden op zijn rug, de wind dolde met zijn warrelig haar en hij probeerde zijn grote, afgemeten bergstappen te regelen naar die kleine met spijkers beslagen schoenen. Die voeten waren rap en klommen dapper naast de zijne voort, maar ze waren beter thuis in de balzaal van het helverlichte kurhaus.

Daar pronkten ze in sierlijke, brocaten schoentjes en walsten onder een luchtig, satijnen kleed. Zijn voeten behoorden in zware schoenen, die vast in de harde, rotsige bodem van zijn bergen grepen. Zijn bergen, die hun machtige toppen en ruggen drapeerden met nevelen en hun hellingen dekten met donzen sneeuw.

Daar kleurde het helgele skipak wondergoed naast zijn donkergroen manchester en daar klaterde de jonge heldere stem boven het kabbelend klotsen van de Lutschine uit, die schuimend zijn water tegen de rotsige kanten opwierp.

„Kom je morgenavond met me dansen, Sepp?”

Zijn kop was er warm van geworden.

„Misschien,” bromde hij kort.

Morgenavond — zo ver gingen zijn gedachten niet, slechts deze avond telde.

Ze zouden samen overnachten in de sneeuwhut. O, er waren meer toeristen, maar zij hadden samen een tocht uitgestippeld op zijn kaart.

„Pas goed op haar,” dat had haar vader hem op 't hart gedrukt.

Of hem dat gezegd moest worden.

Pas goed op haar!

Hij stond even stil bij de kachel en streek zich de hand over het voorhoofd.

„Sepp,” klonk het weer schuchter.

Ongeduldig haalde hij de schouders op, duwde de deur naar de schuur open en liep de warme stal binnen.

Daar leunde hij over het schot van de geit, die zacht mekkend haar lippen over zijn hand wreef.

Het geurde er naar alpenkruiden en naar de berghut.

Dat bracht herinneringen mee aan die schemerende avond.

Zij beiden naast elkaar met hun boterhammen op de stoep van de sneeuwhut en voor hen het machtige Berner Oberland met zijn majestueuze toppen, die rood en goud gloeiden in de late zon. Haar hand rustte op de zijne; hij bewoog zich niet.

Het meisje, betoverd door de schoonheid van zijn bergen en hij betoverd door . . .

Die nacht was de hut overvol en sliep ze in met haar hoofd op zijn schouder.

Weer bewoog hij niet . . .

Even was ze wakker geworden en haar ogen glimlachten in de zijne.

„Sepp,” ’t klonk als een liefkozing.

De andere dag tegen de avond kwamen ze naar beneden, doortinteld van frisse bergwind en stovende zon.

In de schaduw van een der bijgebouwen van het hotel rustten haar lippen even vlinderlicht op de zijne.

„Sepp.”

Sprakeloos keek hij haar na. Na die avond was ze voor hem de enige.

Bitter schopte hij tegen het houten schot.

Nog laat sloop hij om het kurhaus en zag haar dansen. Van de ene arm zweefde ze in de andere en naar allen keek ze, zoals ze die nacht naar hem gekeken had . . .

„Dans je morgenavond met me, Sepp?”

Een ogenblik waagde hij zich dicht bij het raam. Ze gleed voorbij, even fronste ze haar voorhoofd, en wendde ze luchtig het hoofd.

Toen stond hij weer met beide benen op de harde rotsgrond: hij was de gids en zij de millionairsdochter . . .

Een schaamte brandde in hem omhoog, langzaam, van zijn voeten voorbij zijn bonkend hart, dat pijn deed; tastbaar pijn.

Van die dag af verhuurde hij zich slechts als gids bij mannen.

Geen vrouw kon de knappe, rijzige bergbewoner voor haar tocht meekrijgen. Geen vrouw bestond meer voor hem.

Hij duwde zijn hoofd in het hooi van de ruif, dat sterk en kruidig geurde.

Daar praatte die vervloekte radio weer in de kamer.

Vermiste Dakota eindelijk gevonden op 3400 M. hoogte in het bergmassief van de Wetterhorn. En toen weer de namen . . .

Hij stopte zijn oren dicht. Haar naam schreeuwde hem tegen uit elke hoek van de donkere stal. Hij klonk in het ruisen van de Lutschine langs het bergpad en in het zachte scheurende geluid van het kauwende vee.

„Nog vier en twintig uur kunnen we het uithouden. Wij willen leven,” seinden ze.

„Pas goed op haar!”

Met een ruk richtte hij zich op. 't Werd hem te benauwd binnen deze muren. Hij duwde de buitendeur open. Een stille nacht ontving hem met zachtkens neerdwarrelende, kleine blanke vlokken, die even glinsterden als ze voorbij het verlichte kamerraam zweefden. Een enkele maal flikkerde er een ster, stralend en flonkerend, maar meteen weer verduisterd door voorbijschuivende wolken.

Kijk, daar een grote, stralender dan de andere.

„Een ster was hun geleide . . .”

Hoe sprongen die regels hem nu in de gedachte? Nog een paar dagen, dan was het Kerstmis. Lang geleden leidde een ster naar een kleine stal, waar een Kind geboren was, dat eenmaal van vergeving en Liefde prediken zou . . .

Een buurman stond even bij hem stil.

„Wat een nacht voor hen daar ergens,” zei hij, en wees met zijn hoofd naar de bergen.

„De plaats, waar ze zijn, is nu bekend. Straks gaat de reddingsbrigade er heen.”

„Straks?” stamelde Sepp.

„Ja, morgenochtend hopen ze er te zijn.”

Hij kreeg geen antwoord meer, bromde een groet en verdween in de sneeuw.

Nog even staarde Sepp in de zoetjes dwarrelende vlokken.

Dan ineens rechtte hij zijn rug en ging naar binnen:

„Leg m'n rommel maar klaar, moeder, ik ga mee met de reddingsbrigade . . .”

Die nacht klom Sepp moeizaam omhoog. Zwijgend en verbeten vocht de ploeg mannen zich een weg naar de verongelukte Dakota.

„Wij willen leven,” seinden de ongelukkigen.

„Zij zullen leven met Gods hulp!”

Die gedachte bezielde de redders, bezielde ook Sepp, als hij even rustte en de hemel afzocht naar de ster, die daar straks het Kerstverhaal voor hem deed leven.

Geen bitterheid vervulde hem meer:

Een ster was zijn geleide.

HEER, WIE ZIJN WIJ?

Kerstavond op de hoogvlakte. De wind joeg om de grote boerderij, de Glimmen, en gooide de vlammen in het open haardvuur door elkaar.

Het dennenblok laaide telkens hoog op en verlichtte de jonge boer. Op een eikenhouten bankje volgde hij de kleine vlammetjes, die speelden met de droge takjes, die hij in het vuur wierp.

„Maak je klaar, Arnel!” riep moeder uit de bijkeuken. „Vader gaat niet naar het dorp, de sneeuw ligt te hoog. We zullen de Kerstdienst houden in de kapel.”

De jongen bleef nog even zitten en woelde met zijn handen door zijn haar. In de gang klonken haastige stappen van de knechts en de meiden, die zich klaarmaakten voor de Kerstdienst. Zijn zuster keek nog even om de deur. „Kom Arne, schiet op! Vader wil, dat jij in de kapel de dienst leidt.”

Verrast kwam de man overeind. Hij schoof met zijn voet het krukje tegen de muur. Moest hij de Kerstrede houden? En niet vader? . . .

Hij bleef nog even in de vlammen staren, die juist weer naar alle kanten wegvluchtten voor een windvlaag. Een sneeuwvlak dwarrelde naar beneden en siste in het vuur. In gedachten kleepte hij zich aan en toen de anderen allang op hun sneeuwschoenen voortschoven over de hoogvlakte, stond hij nog op het erf.

Hij wilde achterblijven, zich nog even bezinnen. Kon hij de dienst leiden? Hij wist het wel, het ging maar om een eenvoudige Kersttoespraak, die vader van hem verwachtte. Maar kon hij spreken ter ere van Hem, Wiens geboortedag heden gevierd werd? Ter ere van het Kind, Dat eenmaal regeren zou over de wereld, Dat doornen zou dragen in plaats van goud, een kruis zou voeren en nimmer een zwaard?

Een eenvoudige Kerstredde in deze wereld, waar ieder nieuw oorlogswapen een nog zwaarder wapen opriep? Waarin elk mens hunkerde naar Vrede en ondanks dit meedeed aan herbe- wapening op steeds groter schaal?

„En toch,” dat besefte hij ineens, toen hij langzaam begon voort te glijden op zijn ski's,

„de eigenlijke waarden van het leven, Liefde, Waarachtig- heid, Mededogen, die behoorden bij de kribbe.

Die wou hij prediken, 't was een groot woord, maar die zou hij uitzeggen vanavond in de kapel.”

Zijn jong onstuimig gemoed was overvol van schone en groot- se gedachten. Hij stond nog aan het begin van het leven, dat hem tegenlachte, een mooi leven met een frisse, rijke vrouw aan zijn zijde, die hem kinderen schenken zou. Een gezin zou hij opbouwen en opvoeden naar de leer van het Kindeke. O, hij zou . . .

Hij richtte zich hoog op en gooide zijn brede schouders naar achteren. De storm sneed ijsnaalden langs zijn wangen en ver- blindde bijna zijn ogen, maar hij stond daar, een kloeke boeren- zoon, vervuld van de Kerstgedachte, die hij straks doorgeven zou.

De wind voerde hem door de hoge boomtoppen de gedachten toe, die hij in de kapel zou uitspreken, straks, als de kaarsen waren ontstoken en zij allen kwamen tot de kribbe.

Hij zou de boodschap van het Kerstkind doorgeven, niet in zachte, weke woorden, maar zijn stem zou stoten als een bazuin en prediken Gods woord als een stormvlaag over de mensen. Dat wilde hij! Dat kon hij!

Gods wind zou klinken door zijn stem en Gods adem zou zijn tong bezielen. Grote woorden zou hij vinden voor grote ge- dachten.

Eén ogenblik zou hij de schakel zijn tussen de Eeuwigheid en de wereld.

In zijn zak voelde hij de kleine bijbel en vervuld van heilige geestdrift begon hij zijn tocht door de Kerstnacht.

Hij deed geen moeite de anderen in te halen, hij bleef wat achter en overdacht de woorden, die hij straks spreken zou, die moesten branden in hun harten.

Hij hoorde in de verte het geluid van hun stemmen, maar die stoorden de stilte niet, die hem omringde. Een vreemde, ijle stilte, die hem omsloot en deed voortlopen als tussen onzichtbare wanden.

Hij trachtte zijn zinnen te vormen en vond kloeke woorden, die pasten bij de stijl van zijn geslacht, het geslacht, dat hij voortdragen zou op fiere schouders naast een statige vrouw, zijn naam waardig.

Er tikte een takje tegen zijn wang; hij keek even opzij in de dichtbesneeuwde dennen en toen was het hem, of de kleine gestalte van Karin zich schoof voor zijn sneeuwverblinde ogen. Karin, de naaister, die zo nu en dan enige weken op de hoeve logeerde en de kleren verstelde of vernieuwde.

Karin, fijner dan het vrouwvolk op de boerderij met wie hij gekte en grapjes maakte, van wie hij een speelse liefkozing afdwong.

O, voor hem was het geen ernst, maar zijn zuster waarschuwde hem:

„Voor haar is het wel ernst.”

„Och kom,” hij moest er om lachen. 't Was al te gek: zij met haar smalle handen in het boerenwerk!

Maar nu plotseling zag hij haar gezicht, haar ogen, die hem aankeken, argeloze, wijdopen ogen, vol vertrouwen, vol verwachting.

Hij stond even stil, verontrust: had zijn zuster dan toch gelijk? Och kom, er was immers niets kwaads geschied: een liefkozing, een kus . . .

Hij begon weer te lopen, maar toen hij zich opnieuw dwong

bij de korte preek, die hij houden moest, vond hij ineens niet meer die dwingende woorden, die hem daarstraks nog toestroomden. Hij gleed voorbij de hut van Tove, hun oude arbeider.

„Tove wordt te oud, hij deugt niet meer voor het werk,” hoorde hij zichzelf zeggen, nog niet lang geleden. Waar kwam zijn stem vandaan en waarom herinnerde hij zich nu pas, dat Tove van kind af aan op de boerderij gewerkt had? En waarom trok hij zijn schouders in, alsof hij er een striem overheen kreeg?

Ze werden niet opnieuw gestrekt.

„Maar Tove mocht toch blijven op de Glimmen,” voerde hij verontschuldigend aan. Tegen wie, in Godsnaam? Tot wie sprak hij in deze heilige nacht, waarin hij voortschoof als een slaapwandelaar, waarin gedachten gestalte kregen? Het houtgewas kraakte, in een flits zagen hem de schuwe, glanzende ogen van een hert aan. Even maar en toch dwongen ze hem tot stilstaan, want het was hem, of hij buigen moest over het moederdier, dat hij geraakt had, toen het zomer werd.

Hij meende zelfs het jong te horen, klagelijk blatend, verloren in de eenzaamheid. „Ik nam het mee en mijn zuster bracht het groot met de fles.”

Stamelde hij daar werkelijk hardop? Hij wreef zich over het voorhoofd, spande zich even in, want daar ver voor hem uit moesten de anderen zijn.

Nog eens streek zijn hand over de ogen, maar die kon de beelden niet verdrijven, die voorbij schoven.

Helderziend en helderhorend scheen hij op deze Kerstavond, nu de wind was gaan liggen en de natuur, wit en zuiver, wachtte op het wonder van de heilige geboorte.

In de kristallen klaarte van het sneeuwdek om hem heen, zag en hoorde hij zich zelf op ware grootte: naakt en erbarmelijk, klein van daden, arm aan mededogen:

Onweerhoudbaar schoven de beelden aan hem voorbij, kleine voorvallen uit zijn leven, waarin hij een pover figuur geslagen had. Er waren er vele, zovele . . .

— Die meid moet maar van het erf —

Christin, die een tijdje sukkelde.

— Die oude knol maken we af, zijn tijd gehad —

Een paard, dat nog een enkel jaar verdiende te worden onderhouden.

— Daar sprong hij zelf rond in een kring van applaus, als de kleermaker met zijn bult en zijn belachelijke armen.

Jaloers was hij ook al:

— Hij, van de Gulbrandshoeve, heeft een rijpaard —

Een rode gloed steeg naar zijn wangen. Jalousie en nijd, die een schop gaf aan een weerloze kip, die hem voor de voeten liep.

Een grauw tegen zijn zuster, een snauw naar zijn moeder, om de ontevredenheid over zich zelf te luchten.

Hoe eenvoudig en klaar zag hij zich zelf in eens: een klein mannetje, ruw en onbarmhartig.

Hij ging niet langer alleen over het bospad, het „tekort”, schoof naast hem voort; zijn schaduw, angstaanjagend en vertrokken.

Het „tekort” in daden, het „tekort” in gedachten.

Het bond zijn voeten, die moeizamer vooruitkwamen, naarmate ze de kapel naderden. Zo lang mogelijk talmde hij, maar eindelijk moest ook hij naar binnen, schichtig, achter de anderen aan.

Hij merkte niets van hun verwondering, toen hij knielde bij de kleine kribbe, waarin het Kindeke neerlag, het beeldje, gesneden door een vrome werkmanshand, eenvoudig en simpel, ontroerend door kinderlijk geloof.

Ze knielden allen met hem, hij zou immers voorgaan in deze landelijke dienst op de hooggelegen vlakte. Hij boog diep en trachtte in zijn verslagen hart enkele woorden te vinden. Maar ze lieten zich niet grijpen en aaneen rijgen tot een klinkende Kerstpreek.

Grote God! Het zweet parelde op zijn voorhoofd. Daar lag hij op zijn knieën, het was hem, of hij het moest uitschreeuwen en er kwam geen geluid.

Daar lag hij, de zoon van een groot geslacht, die een daverende Kerstpreek zou houden, en nu worstelde met stamelende klanken.

Zijn hoofd zakte op zijn in elkaar gewrongen handen en toen voelde hij even zijn bijbel in zijn jaszak.

„Vreest niet, want ziet, ik verkondig U grote blijdschap.”

Toen klonk zijn stem, maar nauwelijks verstaanbaar:

„Heer, wie zijn wij, dat we tot U durven komen.”

LAAT ONS DAN IN 'T DUISTER HELDERE LICHTJES ZIJN

Jan zat aan de witgeschuurde tafel en at met grote happen zijn brood.

„Ook leuk, zo alleen na te eten,” bromde hij, toen zijn moeder even door de keuken kwam, om nog een blok hout op het vuur te doen.

„Had je maar op tijd moeten zijn,” zei Dien, zijn oudste zuster. „Je weet best, dat we straks naar de kerk gaan, naar het Kerstfeest van de Zondagsschool. Moeder heeft je nog gezegd, dat we vroeg zouden eten. Je was immers om vier uur al klaar?”

„Hou jij je er buiten,” snauwde hij. „Wou jij me soms commanderen?”

Nijdig ging hij even verzitten en meteen rinkelde wat los geld in zijn broekzak.

Jan zag even op; gelukkig, ze hadden het niet meer gehoord, ze waren de keuken al uit. Even voelde hij naar het geld. Fijn twee kwartjes, die hij nou eens niet had afgegeven. Ja, hij zou daar al zijn meevallers dokken! Kon je net denken.

„Kleed je nou aan, Jan!” Zijn zuster keek nog even om de keukendeur heen. „’t Begint al om zeven uur. Je goeie pak ligt op de stoel bij je bed.”

„Dacht je soms, dat ik meeging naar dat kindergedoe,” riep hij haar achterna. „Netjes aan moeders handje zeker!”

Hij trok zijn stoel bij het fornuis, schopte zijn schoenen uit en ging vlak bij het vuur zitten met de benen in de oven.

Fijn, straks waren ze allemaal weg, dan had hij de ruimte. In zijn pet zat nog een sigaretje, dat kon hij dan tenminste eens rustig oproken, zonden dat gezeur altijd van dat hij daar nog te jong voor was. Hij was toch zeker veertien en bracht hij niet alle weken zes gulden thuis!”

Wat kreeg je toch moeë benen van die bakfiets! En deze week alle dagen overwerk! Toch fijn twee kwartjes mee verdiend en vanmiddag om vier uur vrij. Toen was hij nog even gaan voetballen. Hij had nog wel eerder op het veld kunnen zijn, als hij die aap van een jongen niet had aangereden. Dat hield altijd weer vijf minuten op, al was hij er niet ingelopen, toen dat jog op de grond bleef liggen. En huilen, net een mager varken. Wat een aanstellerij!

Maar zo gauw hij kon, was hij er tussenuit geknepen . . .

„Ga je niet mee, jongen?” kwam moeder vragen. Ze bleef even bij zijn stoel staan. Wrevelig schudde hij het hoofd.

Tegen moeder „nee” zeggen, kon hij nou eenmaal nooit goed. Hij keek haar ook niet aan, maar boog zich voorover naar het kacheldeurtje en begon in het vuur te porren.

Ging ze nou maar! Hij had nou eenmaal geen zin.

„Jan,” zei ze nog, maar Jan keek niet op van zijn kachel. Kun je net denken. In moeders gezicht was altijd weer iets, waarom je het dan toch deed. „Nee hoor, mij niet gezien vanavond.”

„Ga nou maar,” zie hij, ruwer dan hij bedoeld had. „Straks komt u nog te laat.”

Moeder ging, zonder nog iets te zeggen.

Gek, en toen ze weg was, moest hij haar nakijken. De deur viel achter haar dicht en hij merkte pas na een ogenblik, dat hij naar de dichte deur zat te staren. Nou werd het helemaal mooi.

„Hè! Hè!” Hij rekte zich eens uit. Eindelijk een ogenblik vrij.

Hij hoorde moeder met Dina en de broertjes pratend langs het keukenraam gaan.

„Wat is het donker.” Dat was moeders stem.

Zou ze de zaklantaarn wel meehebben? Waar hing dat ding eigenlijk uit? Och kom, ze zouden het ook zonder zaklantaarn wel redden.

Hij vouwde zijn handen boven zijn hoofd, wipte op zijn stoel achteruit en voelde de warmte behaaglijk om zijn benen.

Achter op het fornuis pruttelde het koffiepote. Fijn, dat moeder daar nog even voor gezorgd had.

Voor een warme kop koffie, daar deed hij wat voor. Lui stond hij van zijn stoel op en slenterde naar de kast om een kommetje te pakken.

Even later zat hij weer gemakkelijk met zijn benen bij de warmte en de dampende kom tussen zijn twee handen.

Lekker, jô! Hij gunde die anderen de pret door de kou en de donkerte. En dan dat eind naar de stad.

Meteen dacht hij weer aan de zaklantaarn, die in zijn jaszak zat, nu wist hij het ineens.

Och wat ? ! Met zijn ene voet lichtte hij het deurtje van het fornuis wat open en keek in de vlammen.

Naar een Kerstboom! Goed voor kleine kinderen, en dan lied-

jes zingen zeker. Maar ineens schoot hem het wijsje te binnen, dat de broertjes de laatste dagen zo vaak zongen. En de woorden kwamen vanzelf mee:

Jezus zegt, dat hij hier van ons verwacht,

Dat wij zijn als kaarsjes, brandend in de nacht!

Onzin: ieder mens een kaarsje! Hij kreeg er slaap van. Kijk dat dennetakje branden . . .

Buiten blafte Tom, het hondje, en krabbelde tegen de deur.

„Ja, ja, blaf jij maar en blijf maar, waar je bent.”

Door zijn oogspleten keek Jan in de vlammen. Kijk die dansen! Hij gaapte. Maar daar dat takje, wat deed dat nou? Dat brandde net als een kaars en het danste de kachel uit en huppelde over de keukenvloer zonder ongelukken te maken . . .

Het danste al maar om zijn stoel heen en toen zweefde het voor zijn gezicht.

Jan sloeg zijn handen voor zijn ogen, want hij werd opeens zo angstig. Het vlammetje begon te praten ook nog:

„Nee Jan, sla de handen nou maar niet voor je ogen. Ik ben om jou uit de kerstboom weggelopen. Ik ben je eigen kaarsje. Jij hoort immers in de kerk te wezen vanavond, juist jij!

Maak je klaar en ga dadelijk met me mee, dan kun je misschien nog iets van het Kerstverhaal horen.”

Jan stond onwillig op, maar het vlammetje flikkerde bedrijvig over de keukenvloer om hem heen, 't was net, of het hem meetrok.

„Vooruit dan maar, als ik met alle geweld moet,” bromde Jan.

„Nog even wachten: je moet nog wat meedragen. Hier, hang dit maar om je hals.”

Op de stoel lag een grote leren zak.

„Moet ik die om?” vroeg Jan nors en duwde met zijn vinger in het opgeblazen ding.

Meteen schrok hij terug, want er kwam een ruw, donker ge-

luid uit, dat kende hij, dat had hij wel eens vaker gehoord.

„Dat klopt,” praatte het vlammetje alweer. „Dat is je eigen stem, waarmee je je moeder en je huisgenoten afblaft . . .”

„Ik ga niet mee,” wou Jan boos antwoorden, maar hij kon geen geluid uitbrengen en stilstaan kon hij ook al niet.

Een hevige, koude wind blies hem om de oren, toen hij buiten kwam.

„Hier je jas,” werd er geroepen en zijn fietsjekker schoof hem over de schouders. Wat was dat ding zwaar! Het trok zijn schouders aan weerskanten naar beneden, net of hij een juk moest dragen met heel zware vrachten er aan.

Hij blies eens en verhing ook de zak, want als een strop zat het leren riempje om zijn hals.

Hij voelde eens in zijn zakken.

„Alleen maar de twee kwartjes, die je moeder zo nodig heeft en de lantaarn,” begon het lichtje weer.

„Ja, die dingen,” zei Jan bijna beschaamd.

Tommy, het hondje, liep met de staart tussen de benen achter hem aan.

„Schiet op!” snauwde hij het diertje toe, maar meteen sneed het touwtje van de zak in zijn keel.

Het vlammetje danste voor hem uit, de stoep af en daar stond zijn bakfiets. Kijk maar, het was de zijne:

„Ververij en stomerij”, stond er op en de naam van zijn firma.

„Ja, stap er maar op,” gebod zijn kaarsje en zo beslist, dat Jan niet durfde weigeren.

„En nou vooruit!”

Met een sprongetje was het lichtje voor hem uitgehold, het vloog bijna over de weg.

En 't was maar zo'n klein, nietig vlammetje, dat Jan het niet eens goed zien kon, zo nu en dan. Hij trapte maar en toch kwam hij haast niet vooruit.

„Ik kan niet meer,” zei hij eindelijk uitgeput en zijn stem had in lang niet zo bedeesd geklonken.

Het vlammetje hield even stil.

„Dat begrijp ik best. Je hebt ook een zware schuld te torsen. Kijk maar eens, wat je meerijdt.”

Nieuwsgierig lichtte Jan het deksel van de bak wat op en daar . . . hij sloot het deksel meteen weer, maar toen moest hij toch ook weer kijken . . . daar lag het jongetje, dat hij vanmiddag aangereden had. Wat zag hij wit! En dat ene been hing er zo raar bij.

Zou er dan toch wèl wat met hem gebeurd zijn?

„Och wat, niks dan aanstellerij!”

Bom, het deksel klepte dicht en Jan begon weer te fietsen met zijn volle gewicht op de trappers. Stilletjes ging het vlammetje voor hem uit.

„Blijf eens wat in de buurt. Ik kan haast niks zien, je bent maar zo peuterig klein.”

„Ik ben anders je eigen kaarsje,” was het antwoord.

Wat bedoelde dat ding daar nou weer mee? Jan werd er stil van. Zou hij dat jog dan toch bezeerd hebben vanmiddag? En hij was maar gewoon doorgefietst!

„Ja, ja,” fluisterde zijn kleine gids. „En dat was al helemaal niet naar de leer van Hem, Wiens feest wij vanavond vieren.

Het Kindeke in de kribbe zou zelf een lam, dat verdwaald en gewond was, in zijn armen naar huis gebracht hebben.

Maar haast je nou, anders is de kerkdienst uit en kom je nog te laat.”

„Maak je niet druk,” dacht Jan nog, maar dat dat lichtje gelijk had, dat wist hij best. Boven zijn bed hing immers een plaat met Jezus als de goede Herder.

Hé, wat reed die kar zwaar.

Waar moest hij dat jochie straks naar toe brengen?

„Naar het Kerstkindeke natuurlijk,” beantwoordde het bran-

dende takje zijn gedachten. „Bij de kribbe legt elk mensenkind zijn schulden neer . . .”

Over dit laatste bleef Jan maar doorsoezen, terwijl hij higgend voorttrapte, maar na een poosje wilden zijn voeten gewoon niet meer en die zak . . .

Weer hield hij even in en frunnikte wat aan het leertje.

„Ik kan d'r haast niet van slikken,” bromde hij binnensmonds. Maar zijn kaarsje had het alweer gehoord:

„Slikken, dat is het goeie woord. Je moeder moet altijd wat wegslikken, als jij haar een grote mond geeft, jij, die na vaders dood haar steun moest wezen. Het Kindeke Jezus had voor iedereen een goed woord. Zelfs, toen Hij verlaten en bespot aan het kruis hing, zei Hij nog:

„Vader, vergeef het hun, want ze weten niet, wat ze doen.”

Jan trapte alweer. Moeder keek wel dikwijls verdrietig, dat was waar, en gek — zijn fiets stond ineens stil midden op de weg — moeder vroeg hem haast nooit meer wat.

„Nee, natuurlijk niet, jij snauwt haar immers meteen af.”

Dat lichtje had alweer gelijk. 't Was net, of Jan ineens niet meer zo rechtop en braniechtig op die bakfiets zat. Hij leek ineens kleiner, maar toen vloog hij weer op:

Hè, die hond, zoals die toch om zijn benen draaide! Zijn voet schoot uit.

„Vooruit, opmarcheren.”

Het dier stooft jankend op zij, net toen er een grote vrachtauto passeerde. Het arme ding kreeg een klap met een spatbord, buitelde over de kop en rolde naar de kant van de weg.

Jan schreeuwde het uit. Zijn voorhoofd werd nat en toen hij van de fiets sprong, trilden zijn knieën.

Het kaarsje was er ook al en stond nietig en roerloos te branden bij het kleine lichaam.

„O, Tomme.” Jan snikte. „Tomme, zo had ik het niet bedoeld.”

Het hondje probeerde even de kop op te lichten en het kreunde, toen Jan het in zijn armen nam.

Als een klein kind droeg Jan het heen en weer, terwijl de tranen hem over de wangen rolden.

„Tomme, Tomme dan. Is er hier dan niemand, die me helpen kan?”

Radeloos keek hij de weg af, maar 't was zo donker, alleen een paar boomstammen doken vlak bij hem, als zwarte kolossen, uit de duisternis op.

„Had ik je daarstraks maar niet in de kou laten staan, dan lag je nu nog achter de warme kachel en dan was er niks gebeurd . . .”

Radeloos duwde hij zijn gezicht in de bruine krulletjes van het hondje.

En toen keek hij weer op. Wat moest hij nou toch doen om het arme dier zo gauw mogelijk te helpen?

Het takje stond nog net zo rustig aan de wegrand, de vlam brandde groter, maar dat merkte Jan niet.

„Waarom zeg je nou niks?” vroeg Jan.

„Je weet het immers zelf al,” antwoordde zijn lichtje en het wiegde zachtjes heen en weer.

Het hondje begon harder te kreunen.

Wanhopig drukte Jan het dichter tegen zich aan.

„O, Kerstkindje!” snikte hij opeens. „Ik durf immers niet eens bij Uw kribbe komen . . .”

Op dat ogenblik groeide het kleine dennetakje uit tot een stralende, grote boom met ontelbare witte kaarsen, die een zacht licht verspreidden over de jongen en zijn hond.

Nu kon Jan tenminste goed zien. Hij legde zijn hondje op de bakfiets en dekte het toe met zijn jekker. Zijn zakdoek bond hij om het gewonde kopje. Het dier was nog dankbaar ook en likte zijn handen . . .

Jan werd wakker, want werkelijk likte Tom aan zijn hand, die

naast zijn stoel afhing, terwijl hij sliep. De koffiekom lag op de grond. Niet stuk gelukkig . . .

Jan sprong op en knielde bij het hondje neer.

„Dag Tomme. Dag Tomme,” zei hij maar aldoor. „Hoe ben je eigenlijk binnengekomen? O, de deur staat open. Zeker door de wind.”

Tom wist niet, hoe hij het had, en hij blafte vrolijk op, toen de baas zijn jekker aandeed.

„Kom mee, jong, als we flink aanlopen, kunnen we nog net op tijd aan de kerk zijn, om moeder en de anderen af te halen. En dan geef ik haar stilletjes die twee kwartjes.”

Ha, daar in zijn jaszak zat de lantaarn, maar gelukkig, de strop om zijn nek was weg.

Het hondje dribbelde vlak op zijn hielen in de donkere avond.

Jan stond telkens stil, zo bang was hij, dat het diertje zou weglopen. Voor alle zekerheid nam hij het maar op de arm en zette toen de stap erin.

Koud was het; het begon te sneeuwen, een vieze, natte sneeuw, die meteen wegamolt.

Daar was de kerk. Wat scheen dat licht mooi door die gebrandschilderde ramen naar buiten. Hij bleef even staan, om er naar te kijken.

En toen hij weer verder liep, naar de ingang, voelde hij een vage verwondering, omdat hij dat nooit eerder gezien had en hoe vaak was hij niet langs de kerk gekomen, als er avonddienst was . . .

De grote zware deur stond aan. Hij duwde hem aarzelend open en een feestelijke geur van dennegroen en kaarsen kwam hem tegemoet.

En wat was de boom mooi dit jaar, bijna net zo mooi als die uit zijn droom: wit, zilver en kaarsen.

Daar stond ook een ruwe, houten kribbe, waarover Maria

zich heen boog. Een oude Jozef leunde op zijn staf en keek met dromerige ogen in het kaarslicht.

O ja, het Kerstspel!

Jan sloeg zijn jas over Tom heen en sloop op zijn tenen naar de achterste bank. In de schaduw van een pilaar zat hij met gebogen hoofd, het hondje dicht tegen zich aan.

Daar zongen de kinderen. Van hier af kon hij hen niet zien.

„Ik hoor er ook niet bij,” dacht hij droevig . . . ; maar daar begon het liedje:

„Jezus zegt, dat hij ieders kaarsje ziet,
Of het helder licht geeft, of ook bijna niet.”

Diep boog Jan zijn hoofd. Kon hij nu maar bidden, iets aan God zeggen van de schaamte, die brandde in zijn hart.

„Onze Vader, die in de hemelen zijt.”

Nog dieper boog hij het hoofd, en toen zong hij met bevende stem mee met het kinderkoor:

„Laat ons dan in 't duister
Heldere lichtjes zijn!”

